

หนังสืออ่านนอกเวลา

วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๘

เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๘

เรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้จัดพิมพ์

กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนรู้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๓๗ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๖๐๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ แจกสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. ๒๕๕๘

จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-395-621-7

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง

เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๒๒, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๓๒๑๕

www.suksapan.or.th

เลขงาน ๕๘๐๒๐๑๘

คำนำ

เรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เป็นหนังสือเล่มที่ ๘ ในชุด “พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล” กรมวิชาการ (เดิม) กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้นางสาววนิดา สติตานนท์ เป็นผู้เรียบเรียงเนื้อหา และจัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับประถมศึกษา มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และประวัติศาสตร์ไทยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทยและหน้าที่พลเมือง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาเห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีแนวการเขียนในการนำเสนอเนื้อหาที่คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ความสามารถทางการอ่าน และจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา จึงได้ประกาศให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา กลุ่มสถาบันพระมหากษัตริย์ และกลุ่มประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบหมายให้นางสายไหม จบกมลศึก ที่ปรึกษาเกี่ยวกับงานด้านเอกสารและหนังสือ สำนักพระราชวัง

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง ข้าราชการบำนาญ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนางปราณี ปราบริปู
ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เป็นผู้ตรวจเพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
โดยใช้โครงสร้างเดิมที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เรียบเรียงไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็น
อย่างยิ่งว่า หนังสืออ่านนอกเวลาเล่มนี้ จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมส่งเสริม
การอ่าน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย
ที่น่าสนใจและบูรณาการค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ไปพร้อมกัน
ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาฯ
และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมมือกันทำให้หนังสือสำเร็จลุล่วง
ด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
๑. ครั่งทรงพระเยาว์	๔
๒. เสด็จนิวัตและพระราชจริยวัตร	๙
๓. พระราชกรณียกิจ	๑๖
๔. เสด็จสวรรคต โศกกำสรดทั้งแผ่นดิน	๓๕
๕. เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัย	๔๐
๖. เฉลิมพระเกียรติคุณ	๔๕

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ สวนหลวงพระราม ๘

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ ในพระบรมราชจักรีวงศ์ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติตั้งแต่วันที่ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขณะทรงศึกษาวิชาการอยู่ ณ เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

สมเด็จพระบรมราชชนกของพระองค์เป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงบำเพ็ญคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและชาวไทยในด้านการแพทย์ การพยาบาล และสาธารณสุขอย่างมหาศาล จนได้รับถวายพระนามว่า “บิดาแห่งวงการแพทย์ไทย” สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเป็นกุลสตรีผู้ทรงวิริยะอุตสาหะฉลาดปราดเปรื่อง ใฝ่พระทัยในการศึกษา ทรงบำเพ็ญประโยชน์ยิ่งแก่ชาติไทย และมีพระจริยวัตรอันเหมาะสมในแต่ละพระสถานะที่ทรงดำรงอย่างยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนกของพระองค์สิ้นพระชนม์นั้น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมีพระชนมายุเพียง ๕ พรรษา พระเชษฐภคินีและพระอนุชาของพระองค์ก็ทรงพระเยาว์ การที่ได้เสด็จขึ้นเสวยราชย์อย่างที่ไม่ได้ทรงคาดคิดหรือเตรียมพระองค์

มาก่อน ประชาชนจึงทั้งเคารพรักและห่วงใยยิ่งนัก ทรงเป็น
เยาวกษัตริย์ที่เสด็จขึ้นครองราชย์ขณะเหตุการณ์ของโลกและ
บ้านเมืองกำลังยุ่งเหยิงและผันผวนปรวนแปร

เมื่อเสด็จนิวัตประเทศไทยพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี
พระเชษฐภคินีและพระอนุชาครั้งแรกหลังการเสด็จขึ้นครองราชย์
พระองค์มีพระชนมายุ ๑๓ พรรษา ประชาชนพากันตื่นตื่น
อยากจะได้เฝ้าชมพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระเยาว์และทรงพระเจริญ
ในต่างประเทศด้วยความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ กัน เมื่อได้เห็นพระอิริยาบถ
ที่อ่อนโยนละมุนละไม การวางพระองค์ที่เหมาะสม และได้ทราบข่าว
การพระราชทานสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ต่างประเทศที่แสดงถึง
ความตระหนักในพระราชภารกิจความรับผิดชอบอันเต็มเปี่ยมเปี่ยม
ราษฎรต่างก็พากันชื่นชมยินดีเป็นล้นพ้น เฝ้าบอกเล่ากล่าวขานกัน
ไม่จบสิ้น เมื่อถึงเวลาเสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อ ประชาชนจึงต่าง
พากันส่งเสด็จอย่างเนืองแน่น และภาวนาขอให้พระองค์ทรง
พระเจริญ สำเร็จการศึกษาและเสด็จกลับมาเป็นขวัญของชาติโดยเร็ว

อีกเจ็ดปีต่อมา พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
อานันทมหิดลเสด็จนิวัตประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง ทรงพระเจริญ
ขึ้นในทุกทาง เป็นที่ปิติยินดีแก่พสกนิกรอย่างล้นเหลือ ได้เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอย่างใกล้ชิดโดยไม่ถือพระองค์
ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อย่างเอาพระราชหฤทัยใส่

ความอ่อนโยนของพระองค์ได้ผูกพันจิตใจของประชาชนอย่างมั่นคง แน่นแฟ้นต่างพากันชื่นชมสรรเสริญไม่รู้เบื่อ และความจงรักภักดี ได้ทบทวีขึ้นอีก

แต่แล้วขวัญและจิตใจของคนไทยทั้งชาติก็ต้องสั่นสะเทือน หวั่นไหวเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงที่ไม่เคยมีผู้ใดคาดคิดมาก่อน เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นก่อนที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล จะเสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อเพียงไม่กี่วัน ราษฎร ต่างตกตะลึงงันแล้วพากันร่ำไห้ คนแก่คนเฒ่าถึงกับทรุดนั่งสะอึก สะอื้นเซ็ดน้ำตาที่พรั่งพรูด้วยความโศกาจากส่วนลึกของหัวใจ

แม้ว่ารัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล จะมีระยะเวลาไม่นานและเป็นช่วงที่ทรงพระเยาว์ ต้องมีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์บริหารพระราชภาระและ ได้เสด็จสวรรคตเสียก่อนที่จะมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตาม ราชประเพณีที่สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชแห่งประเทศไทยได้ ทรงปฏิบัติ แต่ความทรงจำรำลึกที่ประชาชนคนไทยมีต่อพระองค์ นั้นแจ่มชัด ผู้ที่ได้ผ่านบรรยากาศในรัชสมัยของพระองค์ ต่างจำได้ถึง ความจงรักภักดีที่อาณาประชาราษฎร์มีต่อในหลวงและความหวังใฝ่ ไกล่ชิดที่ในหลวงทรงมีต่อราษฎรของพระองค์

๑. ครึ่งทรงพระเยาว์

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีพระนามตามประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า **พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลอุดุลยเดชฯ พระอัฐมรามาธิบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร** พระนามเดิมคือ หม่อมเจ้าอานันทมหิดล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาพระยศเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล เป็นพระโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก (เจ้าฟ้ามหิตลอุดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์) และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระราชชนนี ศรีสังวาลย์) เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลแบร์ก ประเทศเยอรมนี เป็นพระโอรสองค์ที่ ๒ มีพระเชษฐภคินีพระองค์หนึ่งคือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และมีพระอนุชาพระองค์หนึ่งคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ พระองค์ได้ตามเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนกกลับเข้ามาประทับ ณ วังสระปทุม กรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จสวรรคต จึงทรงกำพรว้าพระราชบิดาตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๕ พรรษา ขณะนั้นพระบาท

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ครั้นทรงพระเยาว์ ฉายพร้อมกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

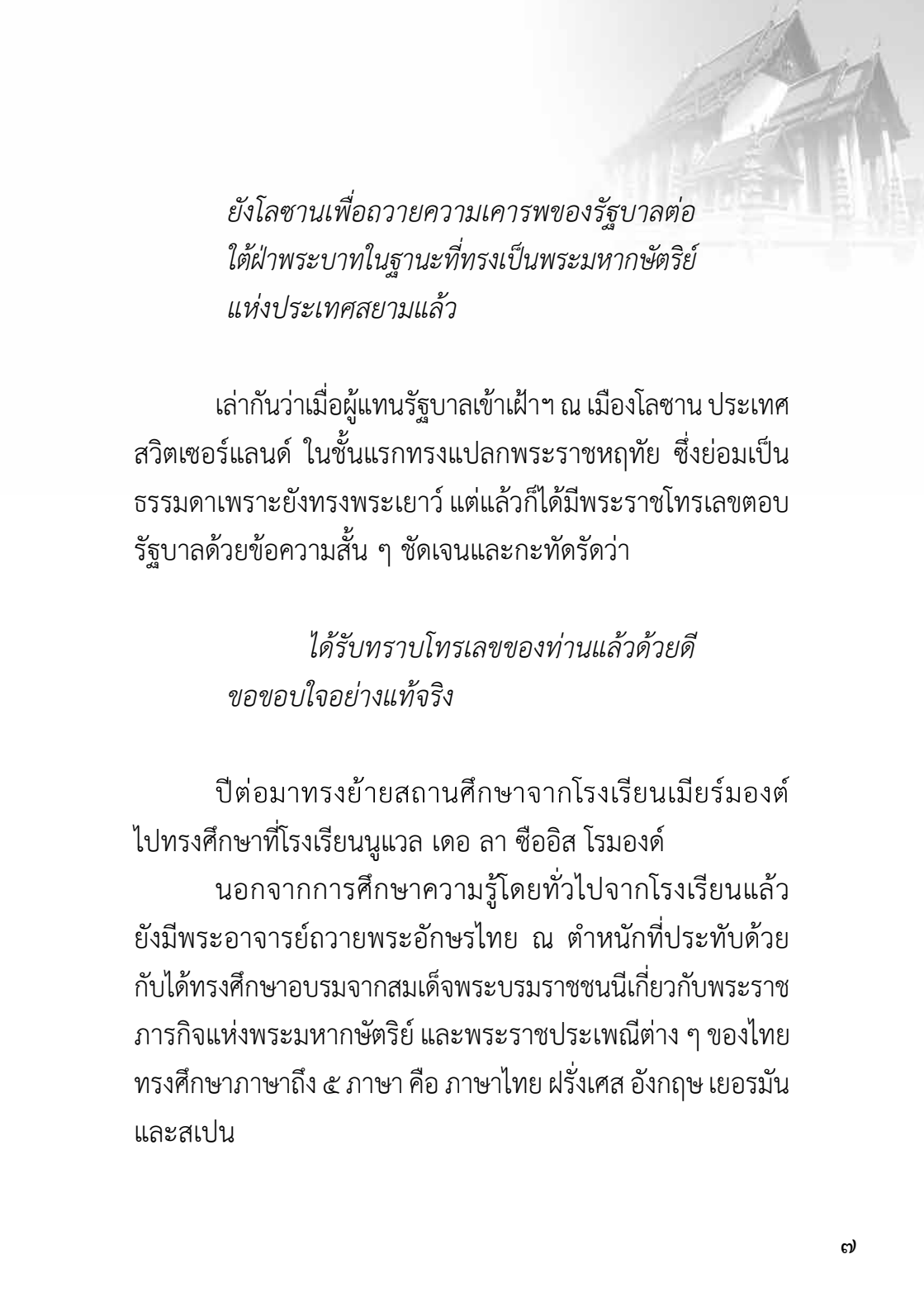
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมายุเพียงพรรษาเศษ ได้ทรงเข้าศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย และโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ตามลำดับ

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไปประทับ ณ เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อการศึกษาและพระอนามัยของพระโอรสและพระธิดา

ระหว่างที่ทรงศึกษาชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนเมียร์มองต์ ณ เมืองโลซาน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จพระราชดำเนินไปประทับรักษาพระเนตรที่ประเทศอังกฤษทรงสละราชสมบัติ และพระองค์ไม่มีพระราชโอรสหรือพระราชธิดา การสืบราชสมบัติตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม เป็นไปตามนัยแห่งกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และด้วยมติเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ให้ขอพระราชทานอัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ขึ้นครองราชย์ โดยรัฐบาลได้มีโทรเลขถึงพระองค์มีข้อความว่า

ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทน
ราษฎร คณะรัฐมนตรี โดยอนุวรรตน์ตามความ
ในมาตรา ๙ แห่งรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๘
แห่งกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
พ.ศ. ๒๔๖๗ ขอพระราชทานอัญเชิญให้
ฝ่าพระบาทได้โปรดเกล้าฯ ขึ้นครองราชสมบัติสืบ
ต่อจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
ซึ่งทรงสละราชสมบัติตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น. (เวลาอังกฤษ)

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ฌ สงขลา)
ได้รับคำสั่งในฐานะที่เป็นผู้แทนรัฐบาลให้รับไป

ยังโลซานเพื่อถวายความเคารพของรัฐบาลต่อ
ใต้ฝ่าพระบาทในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์
แห่งประเทศสยามแล้ว

เล่ากันว่าเมื่อผู้แทนรัฐบาลเข้าเฝ้าฯ ณ เมืองโลซาน ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์ ในขั้นแรกทรงแปลกพระราชหฤทัย ซึ่งยอมเป็น
ธรรมดาเพราะยังทรงพระเยาว์ แต่แล้วก็ได้มีพระราชโทรเลขตอบ
รัฐบาลด้วยข้อความสั้น ๆ ชัดเจนและกะทัดรัดว่า

ได้รับทราบโทรเลขของท่านแล้วด้วยดี
ขอขอบใจอย่างแท้จริง

ปีต่อมาทรงย้ายสถานศึกษาจากโรงเรียนเมียร์มองด์
ไปทรงศึกษาที่โรงเรียนนูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองด์

นอกจากการศึกษาความรู้โดยทั่วไปจากโรงเรียนแล้ว
ยังมีพระอาจารย์ถวายพระอักษรไทย ณ ตำแหน่งที่ประทับด้วย
กับได้ทรงศึกษาบรมจากสมเด็จพระบรมราชชนนีเกี่ยวกับพระราช
ภารกิจแห่งพระมหากษัตริย์ และพระราชประเพณีต่าง ๆ ของไทย
ทรงศึกษาภาษาถึง ๕ ภาษา คือ ภาษาไทย ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน
และสเปน

ในด้านสุขภาพอนามัย สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเอาพระทัยใส่พระโอรสและพระธิดามาก ได้ทรงสร้างพระนิสัยให้โปรดกีฬาหลายอย่าง เช่น สกี สเกตน้ำแข็ง ฮ็อกกี้ จักรยาน กรีฑาเร็ว วายน้ำ นอกจากโปรดกีฬาแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล ยังสนพระราชหฤทัยในเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น การช่างไม้ การฝีมือ สวนครัว สะสมรูป เรือรบจำลอง สะสมแสตมป์ของประเทศต่างๆ ทรงฝึกใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มาแต่ทรงพระเยาว์

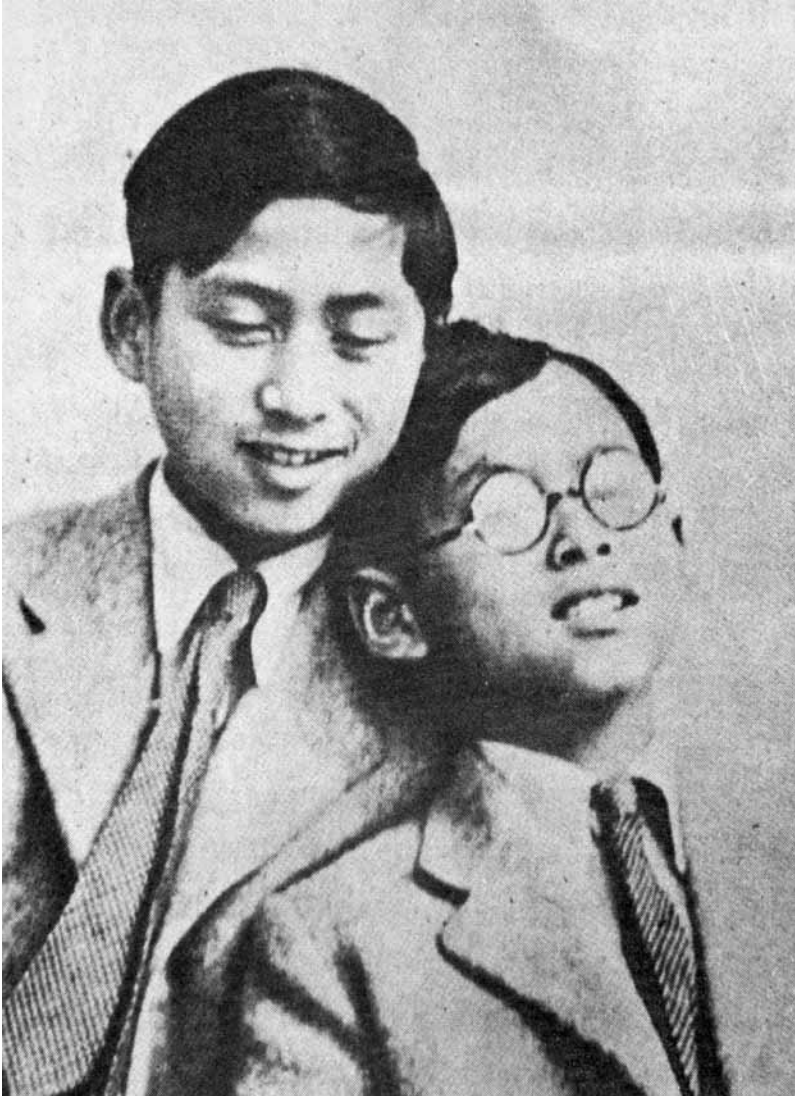
๒. เสด็จนิวัตและพระราชจริยวัตร

เสด็จนิวัตครั้งแรก

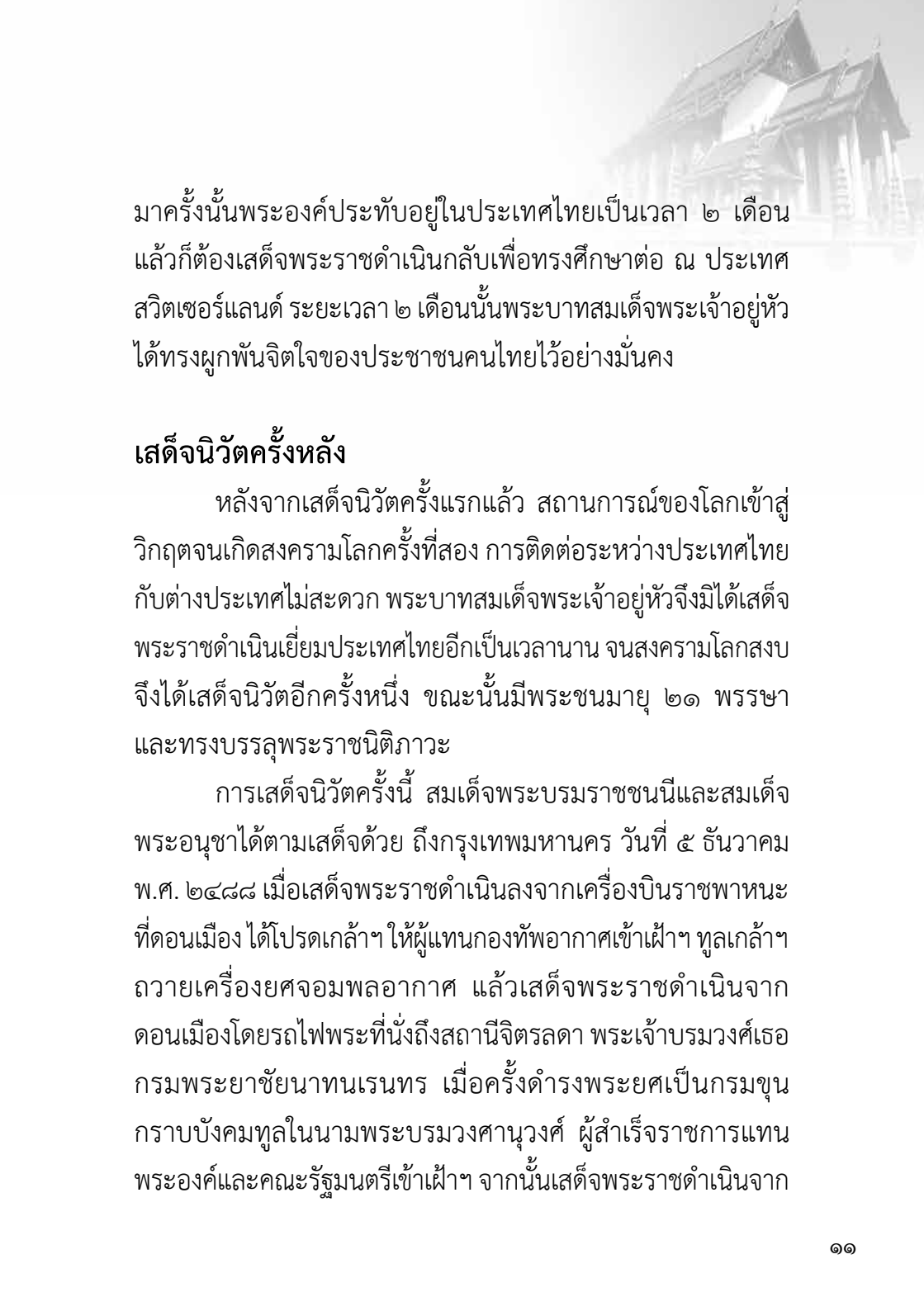
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จนิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรก หลังจากเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ๔ ปี คือ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ พร้อมสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระเชษฐภคินีและสมเด็จพระอนุชา โดยเรือ “มีโอเนีย” เมื่อเสด็จพระราชดำเนินผ่านเมืองปิ้งนัง หนังสือพิมพ์สตรีทเองโกลองข่าวกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

*ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่ได้เดินทางกลับสู่
ประเทศอันเป็นที่รักของข้าพเจ้า และในอนันต์
จะได้เห็นบรรดาประชาราษฎร์ของข้าพเจ้าเอง*

การเสด็จนิวัตครั้งนั้นประชาชนไปคอยเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น บางคนก็ด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระเจริญในต่างประเทศจะมีพระอิริยาบถอย่างไร และแล้วต่างก็พากันชื่นชมโสมนัส เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์น้อยทรงงามในทุกสิ่งทุกอย่าง สมกับที่ทรงเป็นมิ่งขวัญของประชาชน ไม่มีสิ่งใดต้องเคลือบแคลงเลย ทรงเหมาะสมกับที่ประชาชนจะเทิดทูนเคารพรักทุกประการ ในการเสด็จพระราชดำเนิน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

มาครั้งนั้นพระองค์ประทับอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา ๒ เดือน
แล้วก็ต้องเสด็จพระราชดำเนินกลับเพื่อทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์ ระยะเวลา ๒ เดือนนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้ทรงผูกพันจิตใจของประชาชนคนไทยไว้อย่างมั่นคง

เสด็จนิวัตครั้งหลัง

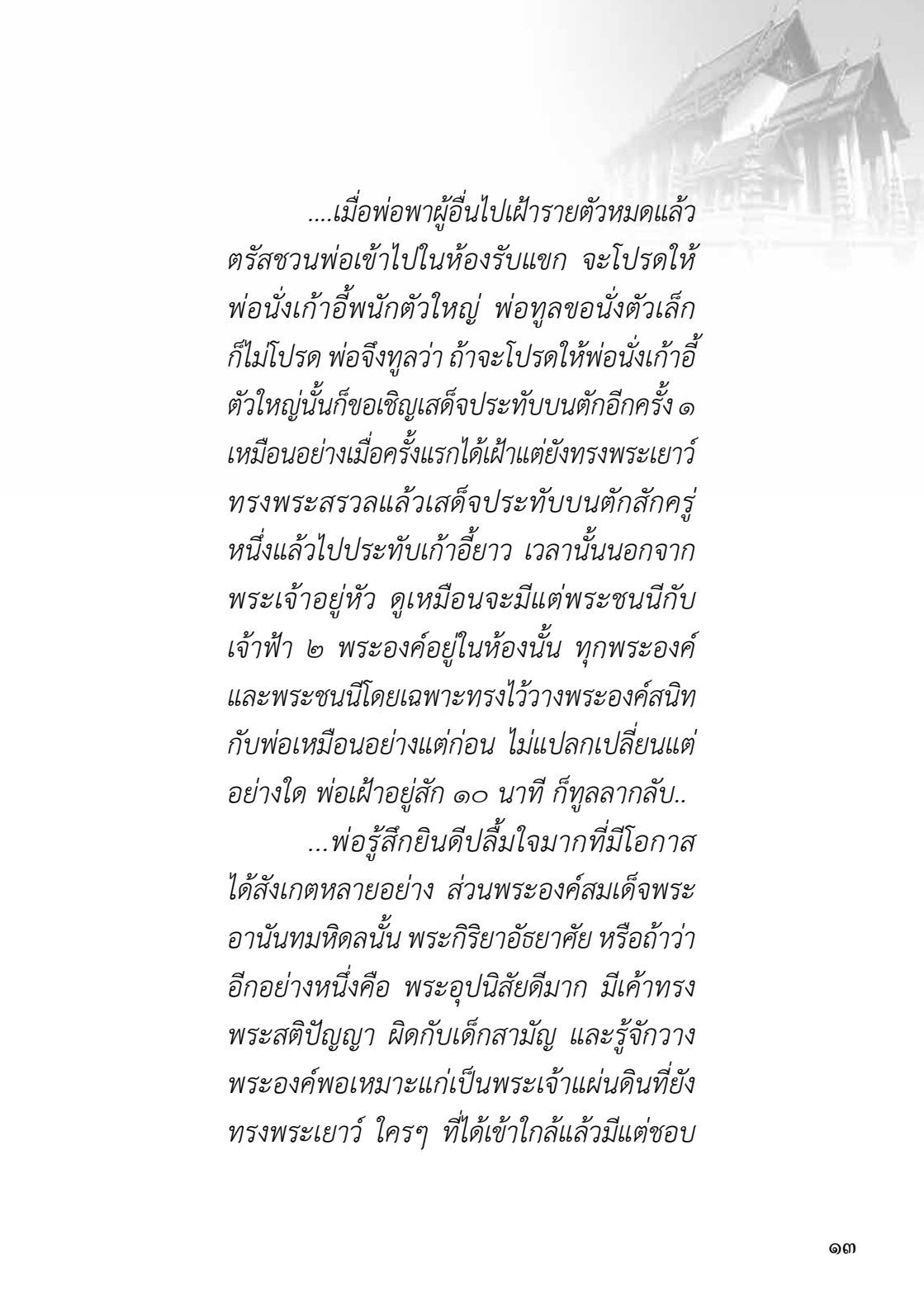
หลังจากเสด็จนิวัตครั้งแรกแล้ว สถานการณ์ของโลกเข้าสู่
วิกฤตจนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง การติดต่อระหว่างประเทศไทย
กับต่างประเทศไม่สะดวก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมิได้เสด็จ
พระราชดำเนินเยี่ยมประเทศไทยอีกเป็นเวลานาน จนสงครามโลกสงบ
จึงได้เสด็จนิวัตอีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นมีพระชนมายุ ๒๑ พรรษา
และทรงบรรลุประชาชนิติภาวะ

การเสด็จนิวัตครั้งนี้ สมเด็จพระบรมราชชนนีและสมเด็จพระ
พระอนุชาได้ตามเสด็จด้วย ถึงกรุงเทพมหานคร วันที่ ๕ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๘๘ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินลงจากเครื่องบินราชพาหนะ
ที่ดอนเมือง ได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนกองทัพอากาศเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ
ถวายเครื่องยศจอมพลอากาศ แล้วเสด็จพระราชดำเนินจาก
ดอนเมืองโดยรถไฟพระที่นั่งถึงสถานีจิตรลดา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาชัยนาทนเรนทร เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นกรมขุน
กราบบังคมทูลในนามพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์และคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าฯ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินจาก

สถานีจิตรลดาโดยรถยนต์พระที่นั่งสู่พระบรมมหาราชวัง ท่ามกลางประชาชนจำนวนมากที่คอยเฝ้าฯ ชมพระบารมี ผู้ที่เคยรับเสด็จครั้งที่เสด็จนิวัติครั้งแรกก็อยากจะทราบว่าได้ทรงพระเจริญขึ้นเพียงใด ผู้ที่เคยแต่ฟังคำเล่าขานสรรเสริญ ก็อยากจะได้เฝ้าฯ ชมพระบารมีด้วยสายตาตัวเอง ตลอดเส้นทางประชาชนจึงไปรอรับเสด็จอย่างเนืองแน่น ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะพระพุทธรูปมหาเมณีสถูปปฏิมากร พระสงฆ์อานัมนิกายสวดชัยมงคลถวายพระพรหน้าพระอุโบสถ เสด็จเข้าภายในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะ สวดถวายพระพรชัยมงคล เสร็จพระราชพิธีแล้วเสด็จประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

พระราชจริยวัตร

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมีพระราชจริยวัตรสุภาพ อ่อนโยน เปี่ยมไปด้วยพระเมตตากรุณา มิใช่จะเพียงได้ปรากฏเห็นประจักษ์เมื่อทรงพระเจริญวัยแล้ว หากแต่ว่าพระลักษณะนั้นได้ฉายเด่นประทับความรู้สึกของผู้ได้พบเห็นมาแล้วตั้งแต่ทรงพระเยาว์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้มีลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ประทานหม่อมเจ้าหญิงจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา ทรงเล่าถึงการรับเสด็จที่ป็นิ่ง ตอนหนึ่งว่า

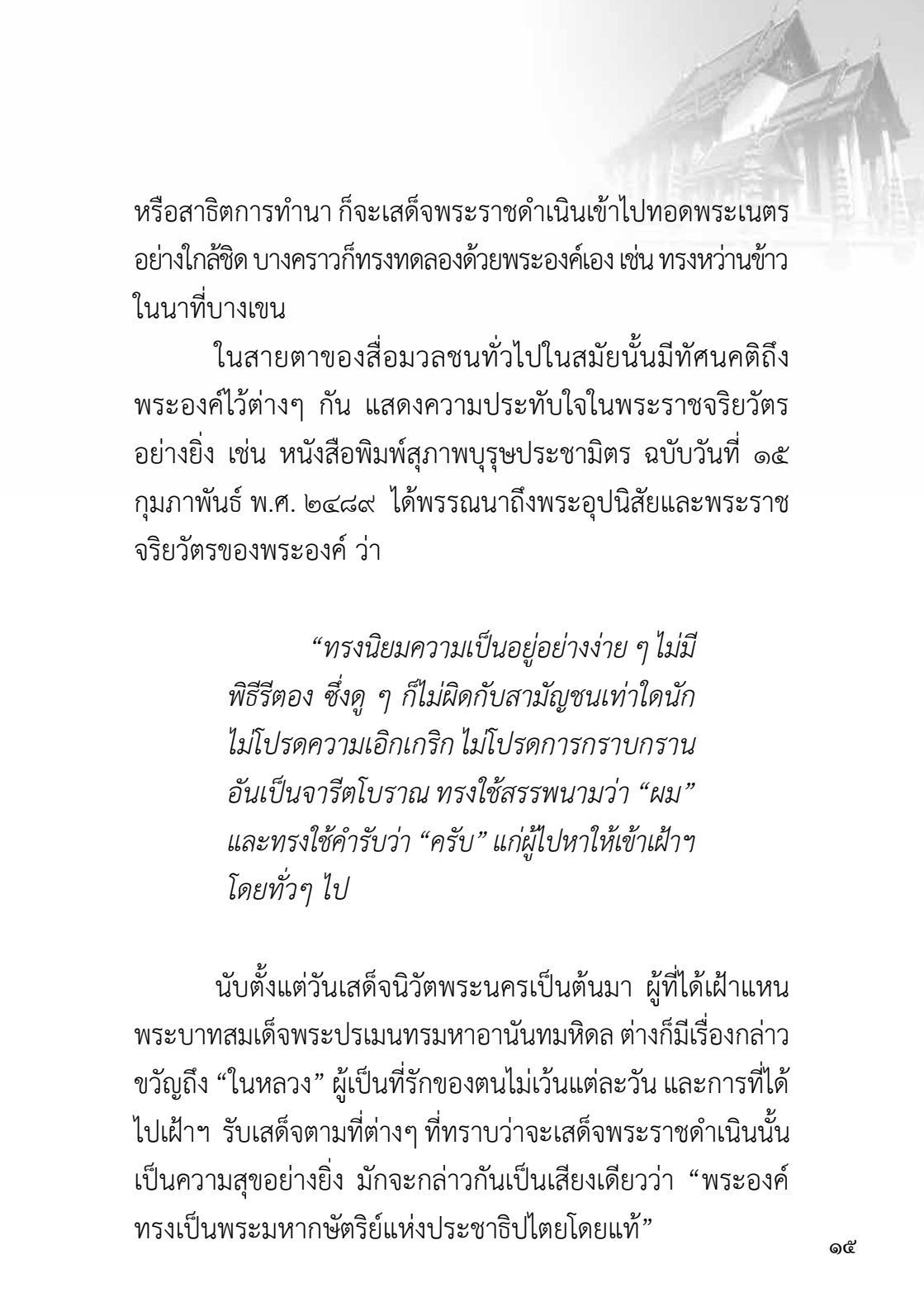

....เมื่อพ่อพาผู้อื่นไปเผ่ารายตัวหมดแล้ว
ตรัสชวนพ่อเข้าไปในห้องรับแขก จะโปรดให้
พ่อนั่งเก้าอี้พนักตัวใหญ่ พ่อทูลขอนั่งตัวเล็ก
ก็ไม่โปรด พ่อจึงทูลว่า ถ้าจะโปรดให้พ่อนั่งเก้าอี้
ตัวใหญ่นั้นก็ขอเชิญเสด็จประทับบนตักอีกครั้ง ๑
เหมือนอย่างเมื่อครั้งแรกได้เฝ้าแต่ยังทรงพระเยาว์
ทรงพระสรวลแล้วเสด็จประทับบนตักสักครู่
หนึ่งแล้วไปประทับเก้าอี้ยาว เวลานั้นนอกจาก
พระเจ้าอยู่หัว คุณเหมือนจะมีแต่พระชนนีกับ
เจ้าฟ้า ๒ พระองค์อยู่ในห้องนั้น ทุกพระองค์
และพระชนนีโดยเฉพาะทรงไว้วางพระองค์สนิท
กับพ่อเหมือนอย่างแต่ก่อน ไม่แปลกเปลี่ยนแต่
อย่างใด พ่อเฝ้าอยู่สัก ๑๐ นาที ก็ทูลลากลับ..

...พ่อรู้สึกยินดีปลื้มใจมากที่มีโอกาส
ได้สังเกตหลายอย่าง ส่วนพระองค์สมเด็จพระ
อานันทมหิตลานั้น พระกิริยาอัธยาศัย หรือถ้าว่า
อีกอย่างหนึ่งคือ พระอุปนิสัยดีมาก มีเค้าทรง
พระสติปัญญา ผิดกับเด็กสามัญ และรู้จักวาง
พระองค์พอเหมาะแก่เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ยัง
ทรงพระเยาว์ ใครๆ ที่ได้เข้าไปใกล้แล้วมีแต่ชอบ

และสรรเสริญกันทุกคน ไม่เลือกว่าไทยหรือฝรั่ง แต่บุญญาภินิหารเป็นข้อสำคัญมีอีกอย่าง ๑ ที่ได้พระชนนีอย่างพระชนนีศรีสังวาลย์ พ่อไม่เคยคิดเลยว่าจะเป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญาสามารถมาก เพิ่งมาสังเกตในคราวนี้ รู้จักวางพระองค์พอเหมาะดีทุกสถาน ใครคั่นก็ต้องนับถือ และค่อยคลายห่วงสมเด็จพะอานันทมหิดล เพราะมีชนนีดีด้วย

พระมารยาทอ่อนโยนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น พระอาจารย์ที่เคยถวายพระอักษรครั้งทรงศึกษา ณ โรงเรียนมัธยม วัดเทพศิรินทร์ จะกล่าวเป็นแนวเดียวกันว่าพระองค์มีพระราชหฤทัยและพระมารยาทละมุนละม่อม จากภาพการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร จะทรงทักทายกับราษฎรที่หมอบเฝ้าฯ โดยจะทรงก้มพระองค์ พระพักตร์อ่อนโยน พระกิริยามารยาทนุ่มนวล ทรงสนพระราชหฤทัย ในความรู้และกิจการบ้านเมืองเสมอ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ จะทอดพระเนตรอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นการรดพิฆูที่สถานเสาวภา หรือทอดพระเนตรอารูดยุทโธปกรณ์ที่กรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกองทัพเรือ ก็เสด็จพระราชดำเนินลงไปในเรือดำน้ำและเรือปืนศรีอยุธยา แล้วทอดพระเนตรเครื่องยนต์กลไกอย่างจริงจัง แม้แต่การปั้นหม้อ

หรือสาคิตการทำนา ก็จะเสด็จพระราชดำเนินเข้าไปทอดพระเนตร
อย่างใกล้ชิด บางคราวก็ทรงทดลองด้วยพระองค์เอง เช่น ทรงหว่านข้าว
ในนาที่บางเขน

ในสายตาของสื่อมวลชนทั่วไปในสมัยนั้นมีทัศนคติถึง
พระองค์ไว้ต่างๆ กัน แสดงความประทับใจในพระราชจริยวัตร
อย่างยิ่ง เช่น หนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษประชามิตร ฉบับวันที่ ๑๕
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้พรรณนาถึงพระอุปนิสัยและพระราช
จริยวัตรของพระองค์ ว่า

“ทรงนิยมความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่มี
พิธีรีตอง ซึ่งดู ๆ ก็ไม่ผิดกับสามัญชนเท่าใดนัก
ไม่โปรดความเอิกเกริก ไม่โปรดการกราบกราน
อันเป็นจารีตโบราณ ทรงใช้สรรพนามว่า “ผม”
และทรงใช้คำรับว่า “ครับ” แก่ผู้ไปหาให้เข้าเฝ้าฯ
โดยทั่วๆ ไป

นับตั้งแต่วันเสด็จนิวัตพระนครเป็นต้นมา ผู้ที่ได้เฝ้าฯ แทน
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ต่างก็มีเรื่องกล่าว
ขวัญถึง “ในหลวง” ผู้เป็นที่รักของตนไม่เว้นแต่ละวัน และการที่ได้
ไปเฝ้าฯ รับเสด็จตามที่ต่างๆ ที่ทราบว่าจะเสด็จพระราชดำเนินนั้น
เป็นความสุขอย่างยิ่ง มักจะกล่าวกันเป็นเสียงเดียวว่า “พระองค์
ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งประชาธิปไตยโดยแท้”

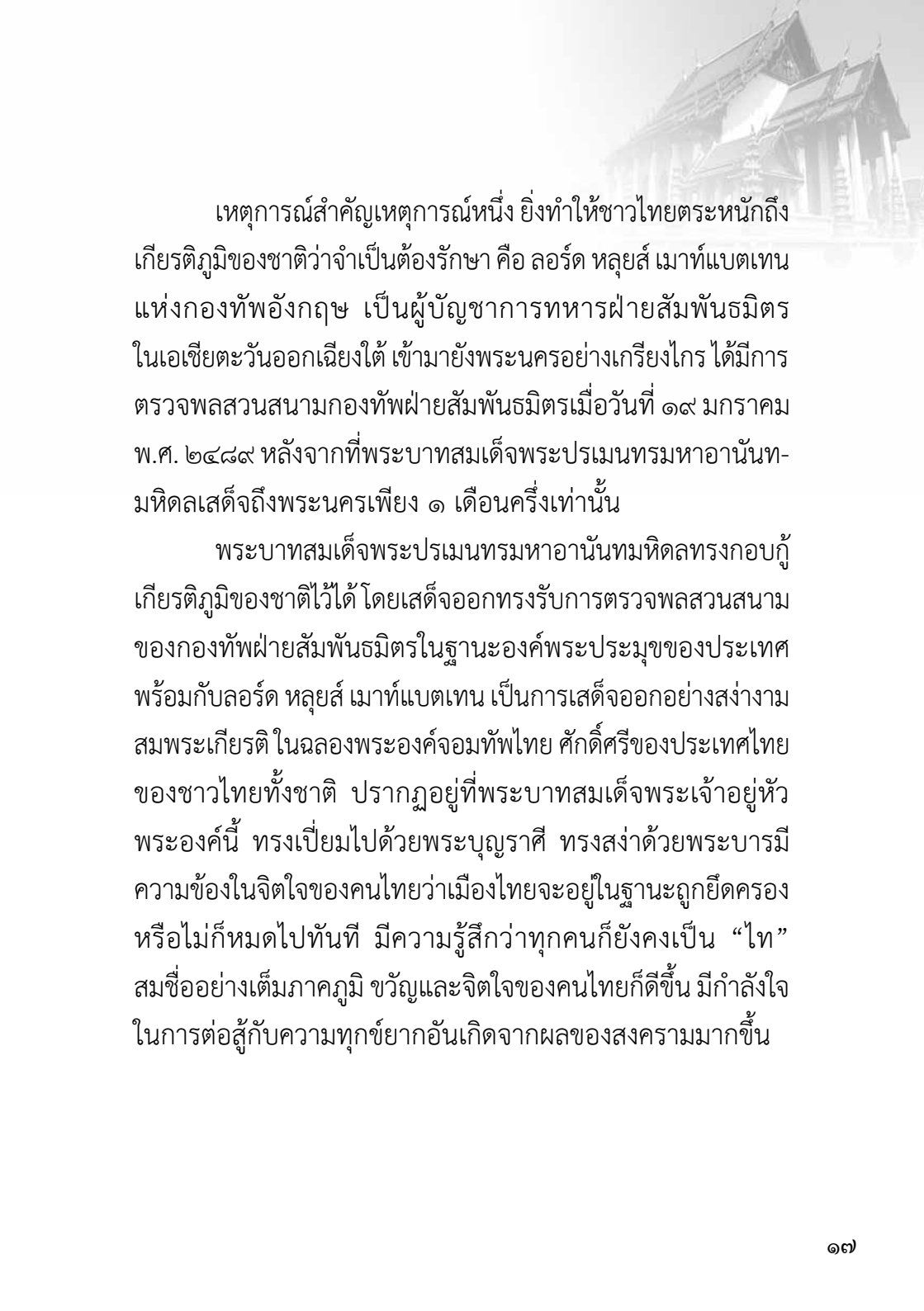
๓. พระราชกรณียกิจ

แม้พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล จะเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติและประทับอยู่ในประเทศไทยช่วงเวลาไม่นาน พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการอันเป็นคุณประโยชน์ยิ่งแก่ประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อเสด็จนิวัตพระนครครั้งหลัง เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๙ มีพระราชกรณียกิจแต่ละด้านที่ประมวผลได้ดังนี้

ทรงรักษาเกียรติภูมิและทรงสร้างขวัญกำลังใจแก่ชาวไทย

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อสงครามสิ้นสุด ไทยจึงเป็นฝ่ายแพ้สงครามและหลุดพ้นจากอำนาจของญี่ปุ่น เราเรียกววันนี้ว่า “วันสันติภาพ” นับจากนั้น กองทัพของฝ่ายสัมพันธมิตรในฐานะที่เป็นฝ่ายชนะสงคราม ก็ได้เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยส่วนหนึ่ง เพื่อปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่น

อนาคตของประเทศไทยจะถูกยึดครองหรือไม่ เป็นสิ่งที่ยังมีถดถอยและขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายทางการเมืองของคณะรัฐบาลทหารฝ่ายสัมพันธมิตรมีหลายชาติหลายภาษา ที่เห็นใจไทยก็มีที่ถือโอกาสข่มขู่เอาเปรียบก็ไม่น้อย ทำให้คนไทยรู้สึกชื่นชม ต้องใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างยิ่งยวด

เหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่ง ยิ่งทำให้ชาวไทยตระหนักถึงเกียรติภูมิของชาติว่าจำเป็นต้องรักษา คือ ลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเทน แห่งกองทัพอังกฤษ เป็นผู้บัญชาการทหารฝ่ายสัมพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เข้ามายังพระนครอย่างเกรียงไกร ได้มีการตรวจพลสวนสนามกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จถึงพระนครเพียง ๑ เดือนครึ่งเท่านั้น

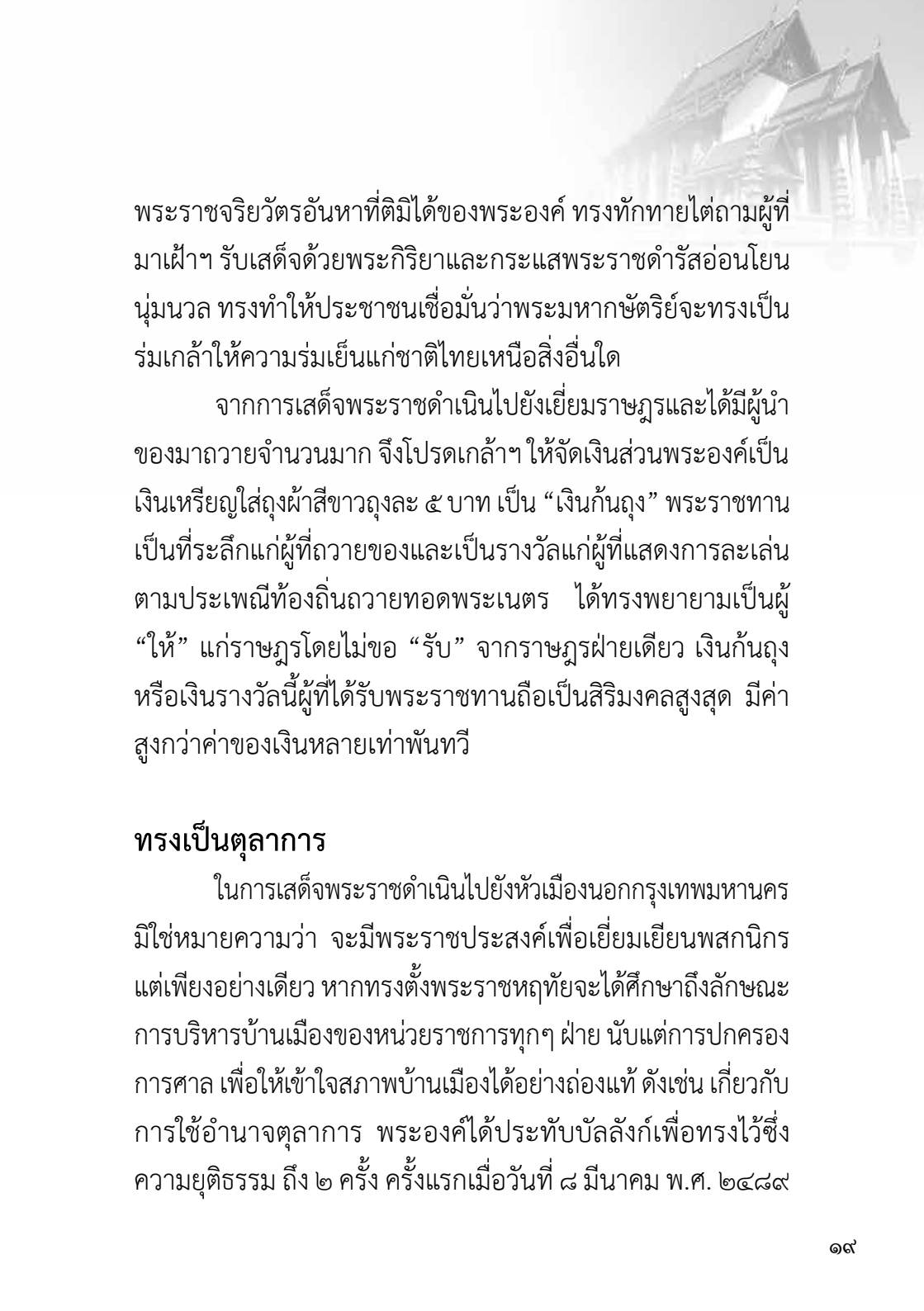
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงกอบกู้เกียรติภูมิของชาติไว้ได้ โดยเสด็จออกทรงรับการตรวจพลสวนสนามของกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรในฐานะองค์พระประมุขของประเทศ พร้อมกับลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเทน เป็นการเสด็จออกอย่างสง่างาม สมพระเกียรติ ในฉลองพระองค์จอมทัพไทย ศักดิ์ศรีของประเทศไทยของชาวไทยทั้งชาติ ปรากฏอยู่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ ทรงเปี่ยมไปด้วยพระบุญราศี ทรงส่งด้วยพระบารมี ความซ่องในจิตใจของคนไทยว่าเมืองไทยจะอยู่ในฐานะถูกยึดครองหรือไม่ก็หมดไปทันที มีความรู้สึกว่าคุณคนก็ยังคงเป็น “ไท” สมชื่ออย่างเต็มภาคภูมิ ขวัญและจิตใจของคนไทยก็ดีขึ้น มีกำลังใจในการต่อสู้กับความทุกข์ยากอันเกิดจากผลของสงครามมากขึ้น

เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรที่จังหวัดสมุทรปราการ

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร

การเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจและทรงเยี่ยมราษฎร ณ สถานที่ต่างๆ ในพิธีต่างๆ ล้วนนำความสุขและความประทับใจมากที่สุดแก่คนไทย เช่น ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ทรงบาตรเทศกาลปีใหม่ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกรมอุทกหารเรือและทรงขับเรือยามฝั่ง เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรอย่างใกล้ชิดที่บางเขนในกรุงเทพมหานคร จังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง ที่สมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี พระประแดง ปากเกร็ด ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร ราษฎรพากันมาเฝ้าฯ รับเสด็จอย่างคับคั่งและพากันชื่นชมใน

พระราชจริยวัตรอันหาที่ติมิได้ของพระองค์ ทรงทักทายไต่ถามผู้ที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จด้วยพระกิริยาและกระแสนพระราชาดำรัสอ่อนโยน นุ่มนวล ทรงทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นร่มเกล้าให้ความร่มเย็นแก่ชาติไทยเหนือสิ่งอื่นใด

จากการเสด็จพระราชดำเนินไปยังเยี่ยมราษฎรและได้มีผู้นำของมาถวายจำนวนมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดเงินส่วนพระองค์เป็นเงินเหรียญใส่ถุงผ้าสีขาวถุงละ ๕ บาท เป็น “เงินก้นถุง” พระราชทานเป็นที่ระลึกแก่ผู้ที่ถวายของและเป็นรางวัลแก่ผู้ที่แสดงการละเล่นตามประเพณีท้องถิ่นถวายทอดพระเนตร ได้ทรงพยายามเป็นผู้ “ให้” แก่ราษฎรโดยไม่ขอ “รับ” จากราษฎรฝ่ายเดียว เงินก้นถุงหรือเงินรางวัลนี้ผู้ที่ได้รับพระราชทานถือเป็นสิริมงคลสูงสุด มีค่าสูงกว่าค่าของเงินหลายเท่าพันทวี

ทรงเป็นตุลาการ

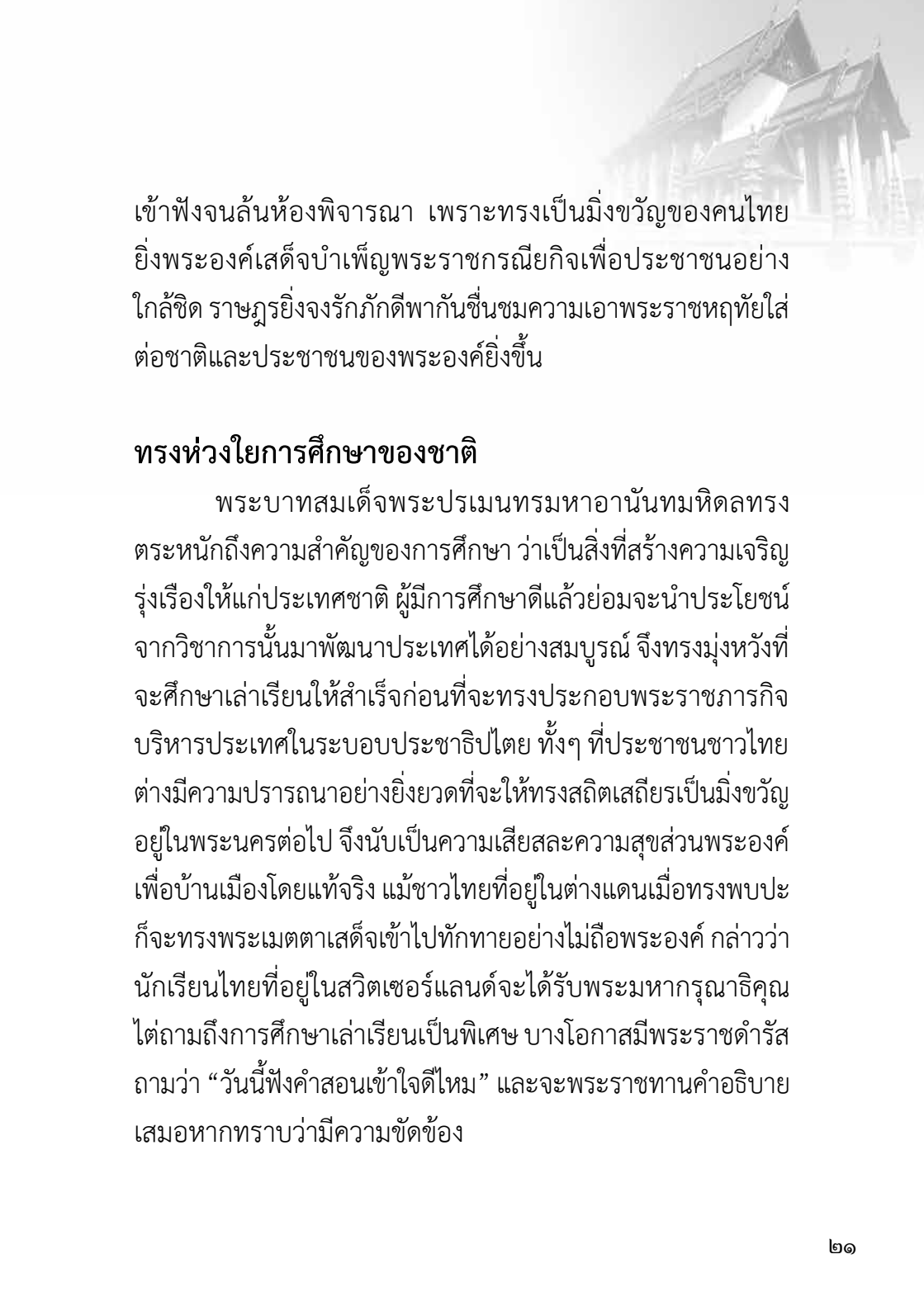
ในการเสด็จพระราชดำเนินไปยังหัวเมืองนอกกรุงเทพมหานคร มิใช่หมายความว่า จะมีพระราชประสงค์เพื่อเยี่ยมเยียนพสกนิกร แต่เพียงอย่างเดียว หากทรงตั้งพระราชหฤทัยจะได้ศึกษาถึงลักษณะการบริหารบ้านเมืองของหน่วยราชการต่างๆ ฝ่าย นับแต่การปกครอง การศาล เพื่อให้เข้าใจสภาพบ้านเมืองได้อย่างถ่องแท้ ดังเช่น เกี่ยวกับการใช้อำนาจตุลาการ พระองค์ได้ประทับบัลลังก์เพื่อทรงไต่ซึ่งความยุติธรรม ถึง ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙

ณ บัลลังก์ศาลจังหวัดนครปฐม และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้แสดงพระปรีชาสามารถเป็นที่ประทับใจ พสกนิกรอย่างยิ่ง โดยเฉพาะที่ศาลประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา ทรงร่วมพิจารณาคดีลักทรัพย์ จำเลยเป็นหญิงแม่ลูกอ่อน ตามฟ้องของอัยการปรากฏว่าจำเลยได้ขโมยห่วงกุญแจนากของโจทก์ โดยมีผู้เห็นและจับของกลางได้ หญิงผู้เป็นจำเลยได้รับสารภาพ โดยอ้างว่าตัวเองยากจนและไม่มีทางหาเงินมาเลี้ยงดูบุตร ศาลได้พิพากษาจำคุกจำเลย ๖ เดือน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระบรมราชวินิจฉัยตามสำนวนฟ้องแล้วมีพระราชดำรัสว่า โทษจำคุกนั้นเปลี่ยนเป็นรอการลงอาญาเพราะจำเลยไม่เคยต้องโทษและไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน

ผู้พิพากษาได้ถามจำเลยว่า “ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโทษให้นี้ รู้สึกดีใจไหม” นางผู้ตกเป็นจำเลยได้กราบไปที่บัลลังก์ พร้อมกับตอบอย่างฉะฉานว่า รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นล้นพ้น แต่เมื่อได้กระทำผิดไปแล้วก็ใคร่จะรับโทษตามกฎหมาย พระองค์ทรงพระกรุณาพระราชทานเงินส่วนพระองค์ให้แก่หญิงแม่ลูกอ่อนผู้เป็นจำเลย เป็นบำเหน็จความสัจย์ชื่อที่มีต่ออาญาแผ่นดิน

ในการที่ทรงร่วมพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ประชาชน

เข้าฟังจนล้นห้องพิจารณา เพราะทรงเป็นมิ่งขวัญของคนไทย ยิ่งพระองค์เสด็จบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนอย่าง ไกล่ชิด ราษฎรยิ่งจงรักภักดีพากันชื่นชมความเอาพระราชหฤทัยใส่ ต่อชาติและประชาชนของพระองค์ยิ่งขึ้น

ทรงห่วงใยการศึกษาของชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ว่าเป็นสิ่งที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศชาติ ผู้มีการศึกษาดีแล้วย่อมจะนำประโยชน์จากวิชาการนั้นมาพัฒนาประเทศได้อย่างสมบูรณ์ จึงทรงมุ่งหวังที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จก่อนที่จะทรงประกอบพระราชภารกิจบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่ประชาชนชาวไทยต่างมีความปรารถนาอย่างยิ่งยวดที่จะให้ทรงสถิตเสถียรเป็นมิ่งขวัญอยู่ในพระนครต่อไป จึงนับเป็นความเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อบ้านเมืองโดยแท้จริง แม้ชาวไทยที่อยู่ในต่างแดนเมื่อทรงพบปะก็จะทรงพระเมตตาเสด็จเข้าไปทักทายอย่างไม่ถือพระองค์ กล่าวว่ นักเรียนไทยที่อยู่ในสวีตเซอร์แลนด์จะได้รับพระมหากรุณาธิคุณไต่ถามถึงการศึกษาเล่าเรียนเป็นพิเศษ บางโอกาสมีพระราชดำรัสถามว่า “วันนี้ฟังคำสอนเข้าใจดีไหม” และจะพระราชทานคำอธิบายเสมอหากทราบว่ามี ความขัดข้อง

ในการเสด็จนิวัตประเทศไทยครั้งหลังนี้ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจหลายประการที่แสดงให้เห็นประจักษ์ว่าทรงห่วงใยเรื่องการศึกษาของชาติ ดังเช่น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจการหอสมุดแห่งชาติ เสด็จพระราชดำเนินไปจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โรงเรียนต่างๆ รวมทั้งโรงเรียนเทพศิรินทร์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาเมื่อยังทรงพระเยาว์ การเสด็จพระราชดำเนินแต่ละแห่งได้พระราชทานพระราชดำรัสอันเป็นประโยชน์ ดังเช่นพระบรมราโชวาทแก่นิสิตนักศึกษาเมื่อเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรประจำปีการศึกษา ๒๔๘๘ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ดังนี้

...สำหรับนิสิตที่สำเร็จหลักสูตร ซึ่งได้รับปริญญาบัตรในวันนี้ อย่าเพิ่งเข้าใจว่าท่านเรียนจบสิ้นการศึกษาแล้ว การศึกษาย่อมไม่มีที่สิ้นสุด ท่านต้องหมั่นแสวงหาวิชาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยเสมอ อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญอันควรกล่าวก็คือ ความประพฤติ เราเป็นผู้ได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยซึ่งนับว่าเป็นสถานศึกษาที่สูงและมีเกียรติ ย่อมต้องรู้ผิดรู้ชอบแล้วว่า สิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว และสิ่งใดควรประพฤติและไม่ควรเพียงใด ตลอดจนกิจยามารยาท เราต้องบังคับใจ

ของเราให้เป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดีงามเสมอ
จึงจะได้ชื่อว่าเป็นนักศึกษาที่ดีของชาติ ส่วนผู้ที่
ยังศึกษาอยู่ก็ขอให้จงหมั่นเพียรอดทนสำหรับพยายาม
ตั้งใจเล่าเรียนให้จงได้ ความมุ่งหมายย่อมจะ
สำเร็จสมประสงค์ของท่านในวันหน้าดังเพื่อน
ของท่านที่สำเร็จไปนี้

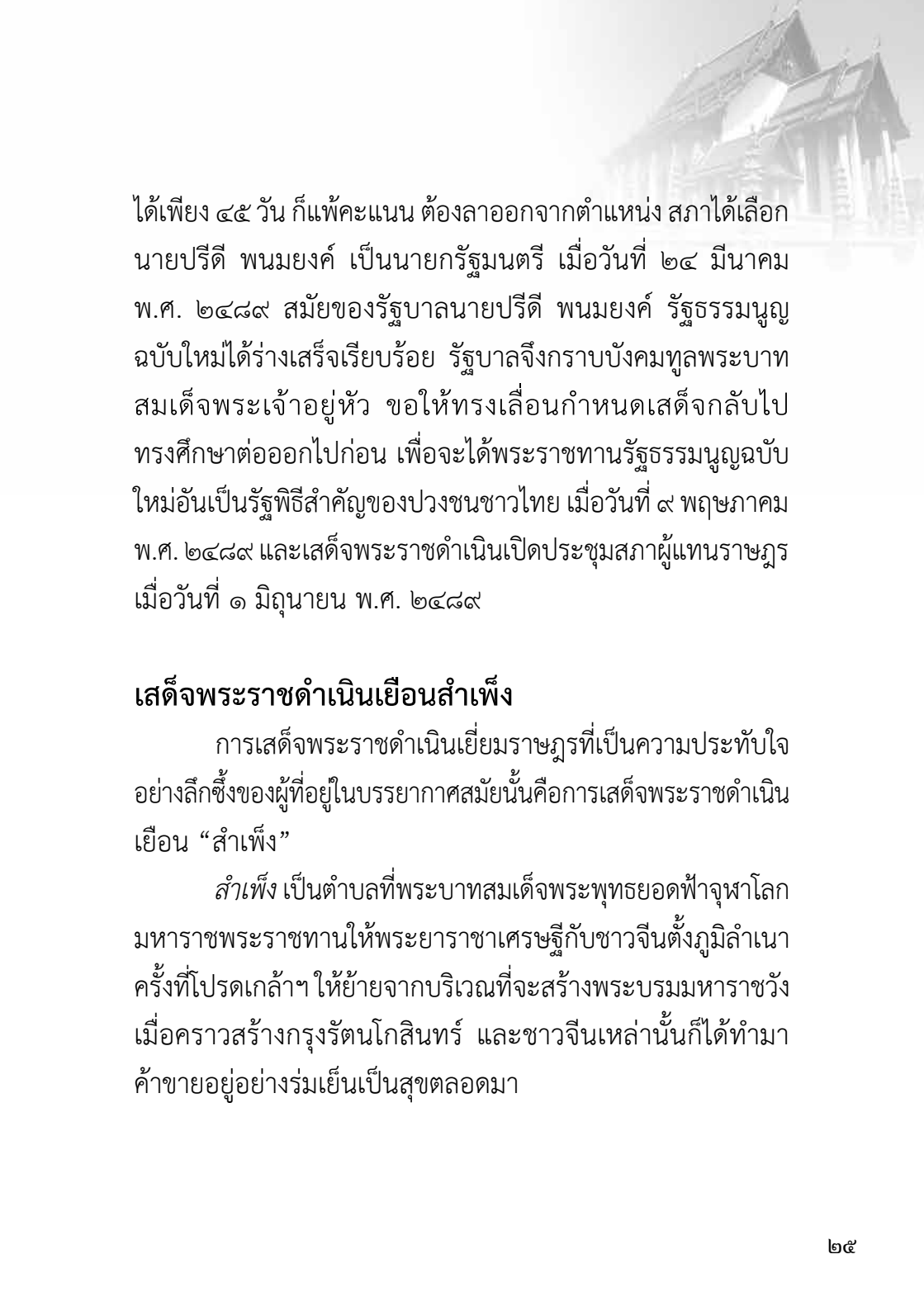
ขอความเจริญรุ่งเรืองจงมีแต่ท่านผู้สำเร็จ
การศึกษา ซึ่งจะออกไปประกอบกิจการสนอง
คุณประเทศชาติ กับนิสิตผู้ที่ยังศึกษาอยู่

พระราชทานรัฐธรรมนูญและเปิดสภาผู้แทนราษฎร

การเมืองของไทยขณะที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ประทับอยู่นั้นก็ยังคงยุ่งเหยิงเช่นเดิม มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดการเลือกตั้งครั้งใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรที่เลือกเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๙ นั้นเป็นเวลาหลายปีแล้ว ได้มีการต่ออายุสมาชิกสภาถึง ๒ ครั้ง ควรจะได้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายหลังเลือกตั้ง พันตรี ควง อภัยวงศ์ ได้รับความไว้วางใจจากสภาให้เป็นนายกรัฐมนตรี จึงจัดตั้งคณะรัฐบาลเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ แต่บริหารราชการ

พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๘๙

ได้เพียง ๔๕ วัน ก็แพ้คะแนน ต้องลาออกจากตำแหน่ง สภาได้เลือก นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ สมัยของรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลจึงกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงเลื่อนกำหนดเสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อออกไปก่อน เพื่อจะได้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อันเป็นรัฐพิธีสำคัญของปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ และเสด็จพระราชดำเนินเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสำเพ็ง

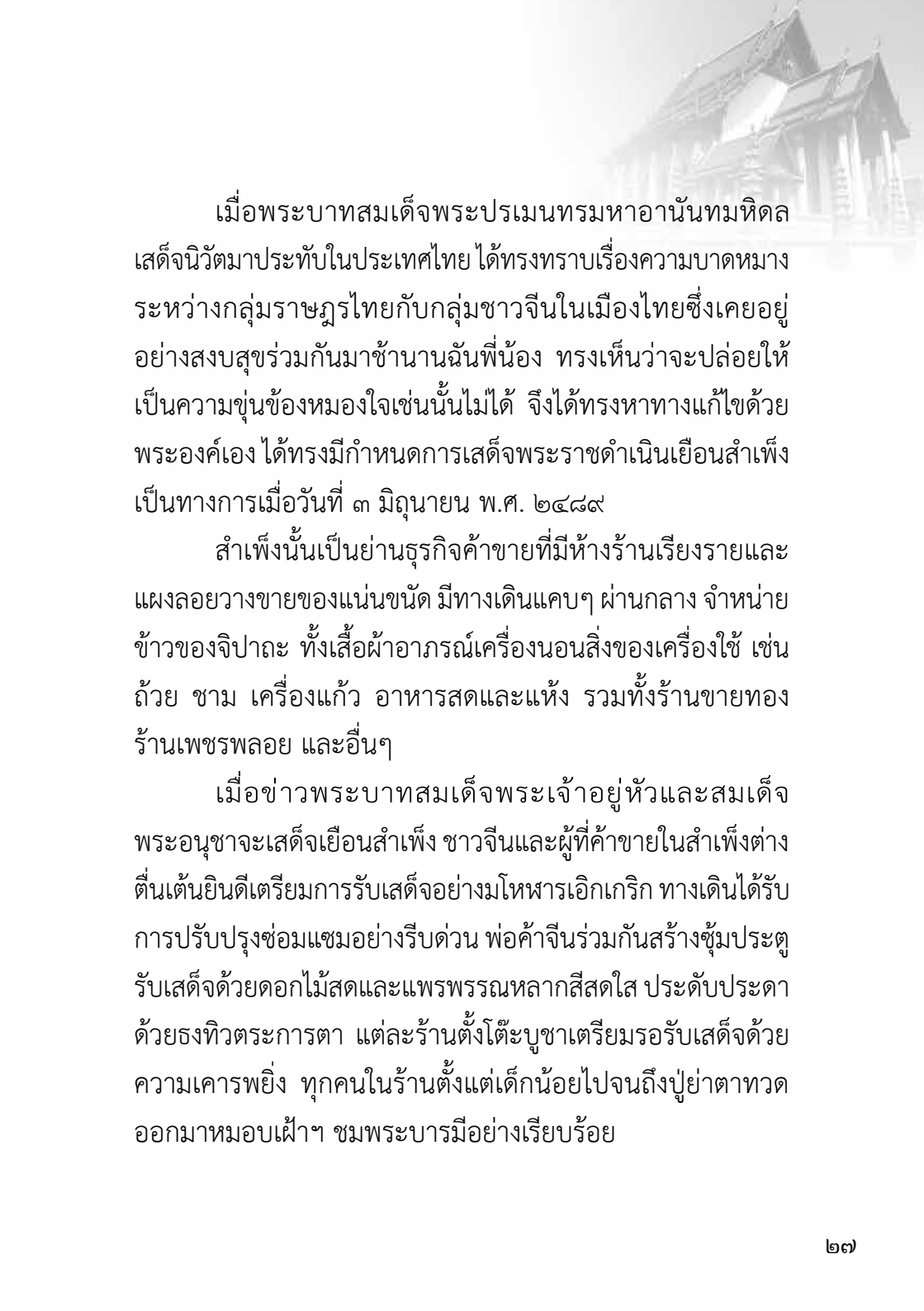
การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรที่เป็นความประทับใจอย่างลึกซึ้งของผู้ที่อยู่ในบรรยากาศสมัยนั้นคือการเสด็จพระราชดำเนินเยือน “สำเพ็ง”

สำเพ็ง เป็นตำบลที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชพระราชทานให้พระยาราชเศรษฐีกับชาวจีนตั้งภูมิลำเนาครั้งที่โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายจากบริเวณที่จะสร้างพระบรมมหาราชวังเมื่อคราวสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ และชาวจีนเหล่านั้นก็ได้ทำมาค้าขายอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา

เสด็จพระราชดำเนินเยือน “สำเพ็ง”

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบ กระแสข่าวทางการเมืองที่สับสน ทำให้กลุ่มชาวจีนบางกลุ่มซึ่งไม่ได้เข้าใจข้อเท็จจริงแน่ชัด ก่อความไม่สงบขึ้น โดยรุมทำร้ายคนไทยด้วยวิธีที่เรียกว่า “เลี้ยะพะ” เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๘ และได้ทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างขึ้นจนเกือบจะเป็นสงครามกลางเมืองย่อยๆ รัฐบาลได้ดำเนินการปราบปรามและจับกุมคุมขังชาวจีนที่ก่อความไม่สงบ เหตุการณ์ดูเหมือนจะเรียบร้อยและรัฐบาลควบคุมสถานการณ์ได้ แต่ก็เป็นที่รู้กันว่ายังมีความอาฆาตมาดร้ายและความระอูครุ่นอยู่ ชาวจีนบางกลุ่มได้ประท้วงรัฐบาลโดยปิดร้านค้า ทำให้กระทบกระเทือนกับชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนซึ่งดำเนินชีวิตร่วมกันมาช้านาน รัฐบาลถึงกับต้องประกาศชักชวนให้ราษฎรไทยขายของเอง และจัดให้มีตำรวจคอยอารักขา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จนิวัตมาประทับในประเทศไทย ได้ทรงทราบเรื่องความบาดหมางระหว่างกลุ่มราษฎรไทยกับกลุ่มชาวจีนในเมืองไทยซึ่งเคยอยู่อย่างสงบสุขร่วมกันมาช้านานฉันทันทีนั้น ทรงเห็นว่าจะปล่อยให้ เป็นความชุ่นข้องหมองใจเช่นนั้นไม่ได้ จึงได้ทรงหาทางแก้ไขด้วย พระองค์เอง ได้ทรงมีกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสำเพ็ง เป็นทางการเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙

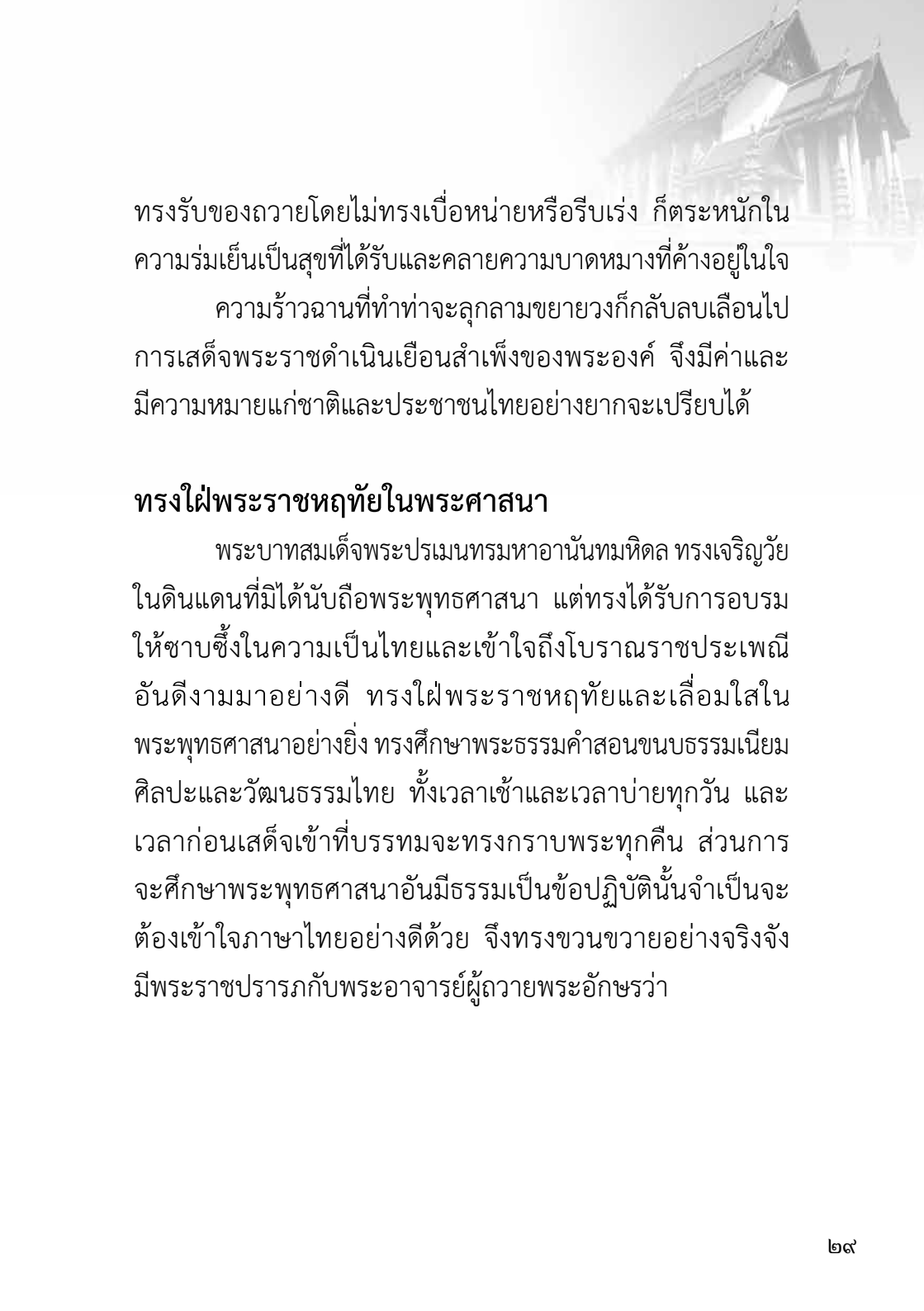
สำเพ็งนั้นเป็นย่านธุรกิจค้าขายที่มีห้างร้านเรียงรายและ แฉงลอยวางขายของแน่นขนัด มีทางเดินแคบๆ ผ่านกลาง จำหน่าย ข้าวของจีปาละ ทั้งเสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องนอนสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ถ้วย ชาม เครื่องแก้ว อาหารสดและแห้ง รวมทั้งร้านขายทอง ร้านเพชรพลอย และอื่นๆ

เมื่อข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระอนุชาจะเสด็จเยือนสำเพ็ง ชาวจีนและผู้ที่เป็นค้าขายในสำเพ็งต่าง ตื่นเต้นยินดีเตรียมการรับเสด็จอย่างมโหฬารเอิกเกริก ทางเดินได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมอย่างรีบด่วน พ่อค้าจีนร่วมกันสร้างซุ้มประตู รับเสด็จด้วยดอกไม้สดและแพรพรรณหลากสีสดใสดำประดับประดา ด้วยธงทิวตระการตา แต่ละร้านตั้งโต๊ะบูชาเตรียมรอรับเสด็จด้วยความเคารพยิ่ง ทุกคนในร้านตั้งแต่เด็กน้อยไปจนถึงปู่ย่าตาทวด ออกมาหมอบเฝ้าฯ ชมพระบารมีอย่างเรียบร้อย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระอนุชาเสด็จพระราชดำเนินโดยไม่ทรงรีบเร่ง พระอิริยาบถ สีพระพักตร์ และสายพระเนตรเต็มไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทรงรับของทีพ้อค้าขายเงินถวายทุกราย บางร้านเจ้าของร้านกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จประทับ เล่ากันว่าเก้าอี้ที่ประทับก็ได้กลายเป็นของมงคลศักดิ์สิทธิ์ของร้าน และเป็นความภาคภูมิใจของเจ้าของที่จะบอกเล่าไปชั่วลูกชั่วหลานว่าเก้าอี้ที่นั่งฮ่องเต้เคยเสด็จมาประทับ บางคนปู้ผ้าแล้วกราบบังคมทูลให้ทรงเหยียบเพื่อตนจะได้นำไปเก็บไว้บูชาเป็นสิริมงคล

ทรงใช้เวลากว่า ๔ ชั่วโมง ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนลำเพ็ญซึ่งมีระยะทางไม่ยาวนานนัก ผู้ที่คอยเฝ้าฯ ชมพระบารมี ได้มีโอกาสชื่นชมพระมหากษัตริย์สมกับที่เขาเตรียมใจและรอคอย ฉะนั้น แม้ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ภาพความประทับใจที่ผู้เฝ้าฯ รับเสด็จบันทึกไว้อย่างละเอียดลอออย่างชัดเจนแจ่มใส ภาพของพระมหากษัตริย์หนุ่มผู้ทรงอ่อนโยนนุ่มนวลและเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาที่ราษฎรพากันสรรเสริญในพระมหาบารมีไม่รู้ลี้ม

คนไทยได้เห็นความจงรักภักดีและการเทิดทูนที่ชาวจีนลำเพ็ญมีต่อองค์พระประมุขของชาติ ก็กลายเป็นความโกรธซึ่งมีมาก่อน ชาวจีนซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมถึงที่พำนักของตน ทรงทักถามถึงการค้าขาย

ทรงรับของถวายโดยไม่ทรงเบื้อหน่ายหรือรีบเร่ง ก็ตระหนักในความร่มเย็นเป็นสุขที่ได้รับและคลายความบาดหมางที่ค้างอยู่ในใจ ความร้าวฉานที่ทำท่าจะลุกลามขยายวงก็กลับลบเลื่อนไป การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสำเพ็งของพระองค์ จึงมีค่าและมีความหมายแก่ชาติและประชาชนไทยอย่างยากจะเปรียบได้

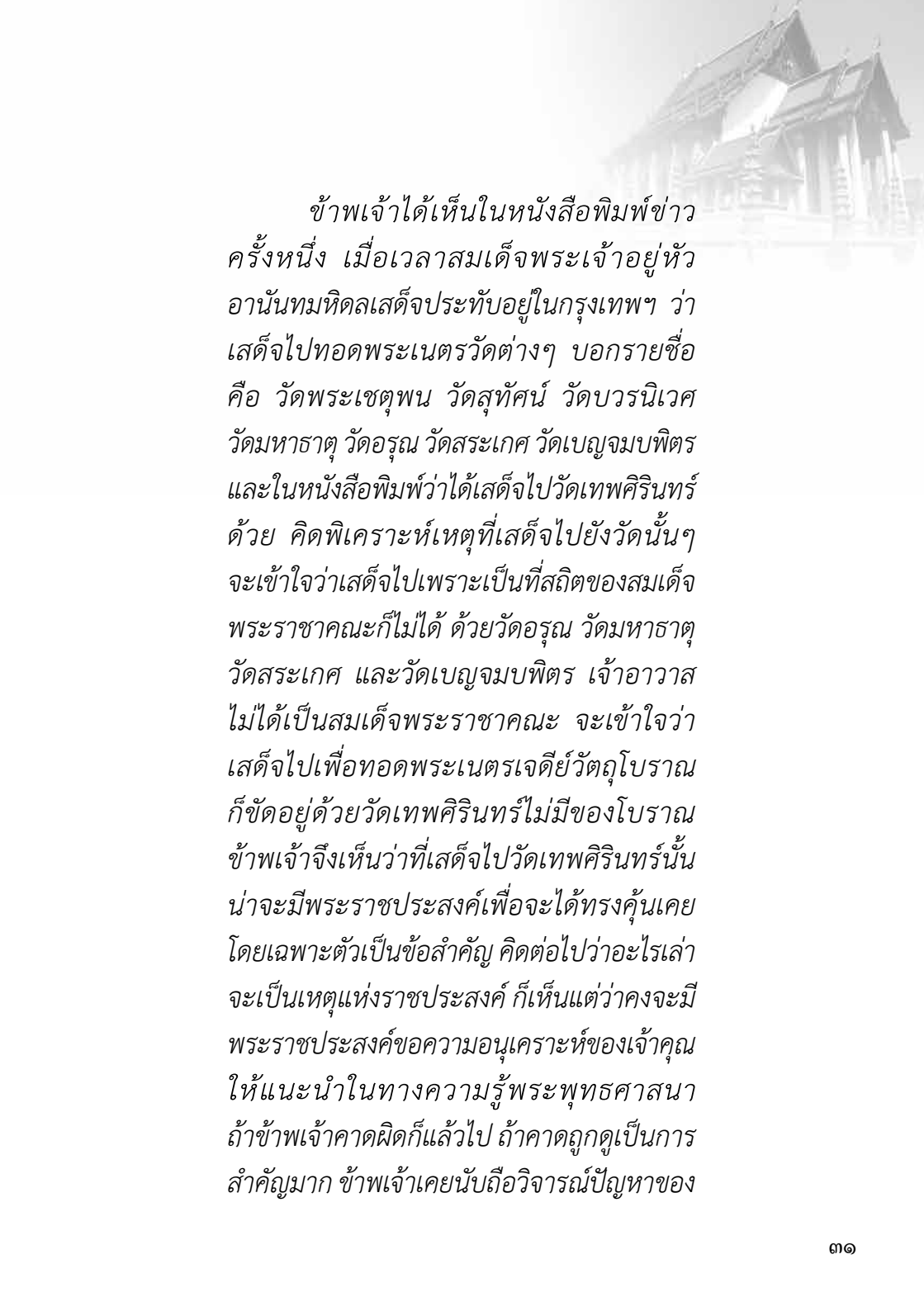
ทรงใฝ่พระราชหฤทัยในพระศาสนา

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ทรงเจริญวัยในดินแดนที่มีได้นับถือพระพุทธศาสนา แต่ทรงได้รับการอบรมให้ซาบซึ้งในความเป็นไทยและเข้าใจถึงโบราณราชประเพณีอันดีงามมาอย่างดี ทรงใฝ่พระราชหฤทัยและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ทรงศึกษาพระธรรมคำสอนขนบธรรมเนียม ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ทั้งเวลาเช้าและเวลาบ่ายทุกวัน และเวลาก่อนเสด็จเข้าที่บรรทมจะทรงกราบพระพุทธรูป ส่วนการจะศึกษาพระพุทธศาสนาอันมีธรรมเป็นข้อปฏิบัตินั้นจำเป็นจะต้องเข้าใจภาษาไทยอย่างดีด้วย จึงทรงชวนขยายอย่างจริงจัง มีพระราชปรารภกับพระอาจารย์ผู้ถวายพระอักษรว่า

...หนังสือไทยนั้นอะไรก็ตีดอก เสียแต่
ฉันรู้น้อยเต็มที ช่วยฉันบ้างได้ไหม เวลาฉันไป
เมืองนอกช่วยเขียนหนังสือง่ายๆ ส่งไปให้ฉัน
อ่านบ้าง เขียนให้สั้นๆ นะ เพราะฉันไม่ค่อยมี
เวลาจะอ่าน จะต้องรีบทำปริญญากลับเมืองไทย

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ทรง
แสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะตั้งแต่คราวเสด็จนิวัตพระนคร
ครั้งแรก นอกจากทรงศึกษาพระพุทธานุภาพอย่างสม่ำเสมอ
ยังโปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรวัดสำคัญๆ ใน
กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง ในวาระที่เสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมราษฎรแล้ว ยังโปรดที่จะสนทนาวิสาสะกับพระเถระชั้นผู้ใหญ่
ประจำวัดนั้นๆ ด้วย

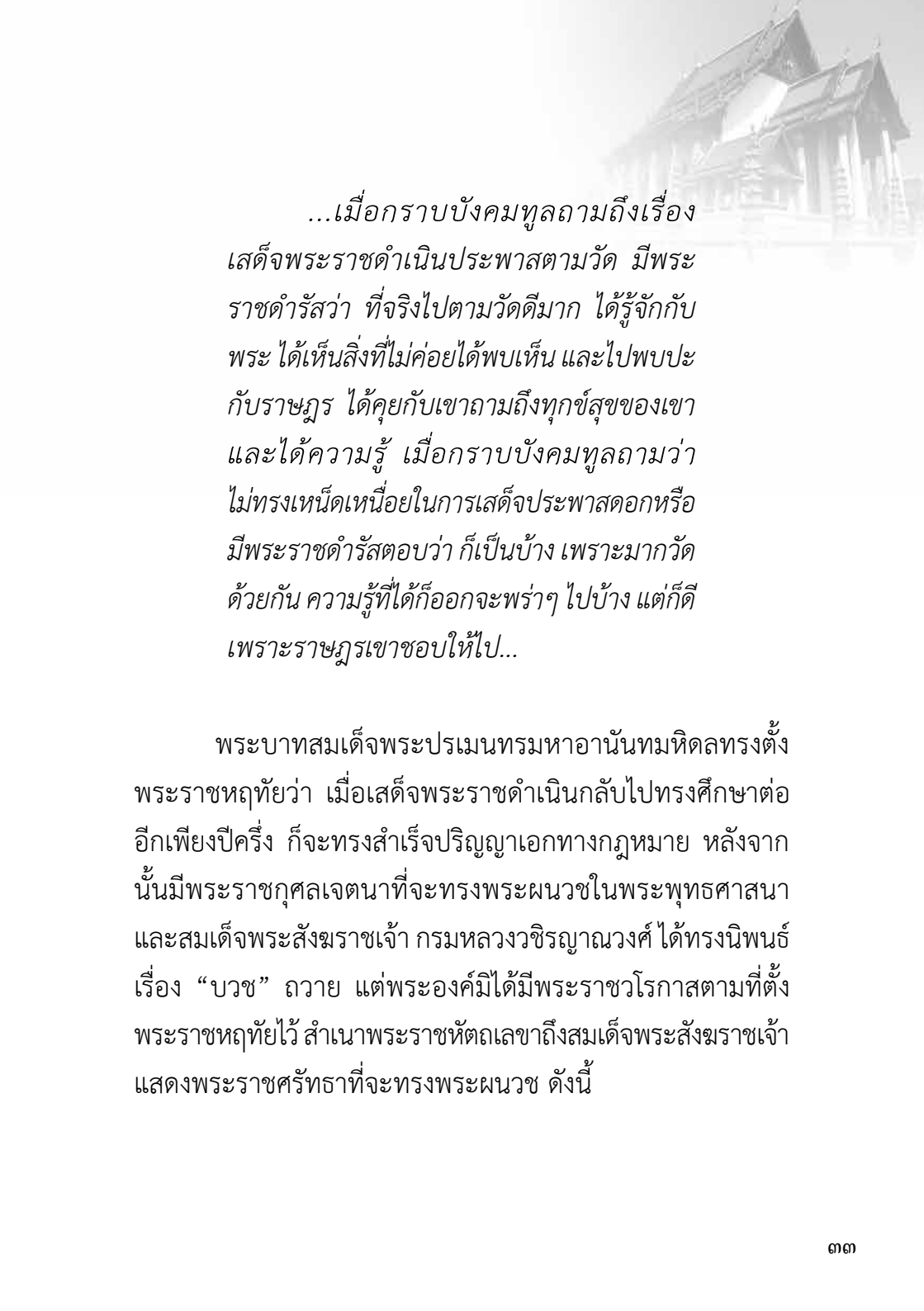
ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
มีลายพระหัตถ์จากปี นั้งถึงสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ญาณวรเถระ) วัดเทพศิรินทราวาส ลงวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒
สอบถามเกี่ยวกับข่าวพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรวัดต่างๆ คราวเสด็จนิวัต
พระนครครั้งแรกว่า

ข้าพเจ้าได้เห็นในหนังสือพิมพ์ข่าว
ครั้งหนึ่ง เมื่อเวลาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดลเสด็จประทับอยู่ในกรุงเทพฯ ว่า
เสด็จไปทอดพระเนตรวัดต่างๆ บอกรายชื่อ
คือ วัดพระเชตุพน วัดสุทัศน์ วัดบวรนิเวศ
วัดมหาธาตุ วัดอรุณ วัดสระเกศ วัดเบญจมบพิตร
และในหนังสือพิมพ์ว่าได้เสด็จไปวัดเทพศิรินทร์
ด้วย คิดพิเคราะห์เหตุที่เสด็จไปยังวัดนั้นๆ
จะเข้าใจว่าเสด็จไปเพราะเป็นที่สถิตของสมเด็จพระ
พระราชอาคันโถมก็ได้ ด้วยวัดอรุณ วัดมหาธาตุ
วัดสระเกศ และวัดเบญจมบพิตร เจ้าอาวาส
ไม่ได้เป็นสมเด็จพระราชาคณะ จะเข้าใจว่า
เสด็จไปเพื่อทอดพระเนตรเจดีย์วัดอุโบราณ
ก็ขัดอยู่ด้วยวัดเทพศิรินทร์ไม่มีของโบราณ
ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าที่เสด็จไปวัดเทพศิรินทร์นั้น
น่าจะมีพระราชประสงค์เพื่อจะได้ทรงคุ้นเคย
โดยเฉพาะตัวเป็นข้อสำคัญ คิดต่อไปว่าอะไรเล่า
จะเป็นเหตุแห่งราชประสงค์ ก็เห็นแต่ว่าคงจะมี
พระราชประสงค์ขอความอนุเคราะห์ของเจ้าคุณ
ให้แนะนำในทางความรู้พระพุทธศาสนา
ถ้าข้าพเจ้าคาดผิดก็แล้วไป ถ้าคาดถูกดูเป็นการ
สำคัญมาก ข้าพเจ้าเคยนับถือวิจารณ์ปัญหาของ

เจ้าคุณมาแต่ก่อน นี่กว่าเจ้าคุณก็คงเห็นเช่นนั้น เหมือนกัน ก็พระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้เสด็จ พราวจากถิ่นฐานไปแต่ทรงพระเยาว์ ยังมิได้ มีโอกาสเล่าเรียนพระพุทธานันพระองค์ จะต้องทรงเป็นอัครอุปถัมภ์กเมื่อภายหลัง ที่ได้เสด็จเข้ามาทำพิธีพุทธมาแกะก็นับว่าเป็น ประโยชน์สำคัญในเบื้องต้น ให้พลสกนิกรรู้ว่า เจ้านายทรงนับถือในพระพุทธานัน อีกนัยหนึ่ง ส่วนพระองค์เองก็ทรงแน่แก่พระหฤทัยว่าถือ พระพุทธานันเป็นสรณะ แต่ความนับถือ เปรียบเหมือนบันไดขั้นต้น ยังต้องศึกษาต่อไป จนเกิดความเลื่อมใสด้วยเห็นคุณและชอบ คติธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน การส่วนที่ว่า ตอนหลังนี้ตกอยู่ในหน้าที่ของเจ้าคุณ ถ้าหาก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงขอ ความสงเคราะห์ของเจ้าคุณดังข้าพเจ้าคาด เจ้าคุณจะถวายสงเคราะห์ด้วยอุบายอย่างใด ข้อนี้ที่ชวนให้ข้าพเจ้าคิดอยู่เนืองๆ และหวังใจว่า จะเป็นผลดีมีคุณทั้งฝ่ายพระศาสนาและบ้านเมือง

หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล เขียนเรื่อง “ในพระโกศ”
ไว้ใน “สุนนชาตินิพนธ์” ตอนหนึ่งว่า

...เมื่อกราบบังคมทูลถามถึงเรื่อง
เสด็จพระราชดำเนินประพาสตามวัด มีพระ
ราชดำรัสว่า ที่จริงไปตามวัดดีมาก ได้รู้จักกับ
พระ ได้เห็นสิ่งที่ไม่ค่อยได้พบเห็น และไปพบปะ
กับราษฎร ได้คุยกับเขาถามถึงทุกข์สุขของเขา
และได้ความรู้ เมื่อกราบบังคมทูลถามว่า
ไม่ทรงเหน็ดเหนื่อยในการเสด็จประพาสดอกหรือ
มีพระราชดำรัสตอบว่า ก็เป็นบ้าง เพราะมากวัด
ด้วยกัน ความรู้ที่ได้ก็ออกจะพรั่งไปบ้าง แต่ก็ดี
เพราะราษฎรเขาชอบให้ไป...

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงตั้ง
พระราชหฤทัยว่า เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อ
อีกเพียงปีครึ่ง ก็จะทรงสำเร็จปริญญาเอกทางกฎหมาย หลังจากนั้น
นั้นมีพระราชกุศลเจตนาที่จะทรงพระผนวชในพระพุทธศาสนา
และสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ได้ทรงนิพนธ์
เรื่อง “บวช” ถวาย แต่พระองค์มิได้มีพระราชวโรกาสตามที่ตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ สำเนาพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระสังฆราชเจ้า
แสดงพระราชศรัทธาที่จะทรงพระผนวช ดังนี้

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙

ทูล สมเด็จพระสังฆราช

ด้วยหม่อมฉันมีประสงค์ใคร่จะได้อ่าน
แนวการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็น
การเตรียมตัวและช่วยเหลือในการที่จะอุปสมบท
ในกาลต่อไป ครั้นจะค้นหาอ่านจากตำราจำนวนมาก
มากก็มีเวลาน้อย ถ้าจะได้รับสังฆราชาอนุเคราะห์
ให้ได้ศึกษาจากตำราง่าย ๆ และเป็นทางลัด
โดยจัดเป็นกัณฑ์ๆ ไม่มากมายนัก พอหาโอกาส
อ่านได้เดือนละกัณฑ์ กว่าที่จะถึงเวลาอุปสมบท
ของหม่อมฉัน ก็จะได้รับความสะดวก หนังสือ
เรื่องนี้ต้องการอ่านทั้งในเวลาพักอยู่ในเมืองไทย
และแม้ไปพักอยู่ในต่างประเทศ จึงทูลขอ
พระดำริและสังฆราชาอนุเคราะห์มา

ขอถวายนมัสการ

อานันทมหิดล

๔. เสด็จสวรรคต โศกกำสรดทั้งแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล กาลังทรงเป็นที่เคารพรักรยิ่งและทรงเป็นมิ่งขวัญของราษฎร ประชาชนทุกวัยทุกอาชีพรู้สึกอบอุ่นและอิมเอิบใจ ที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินมาประทับเป็นร่มเกล้าอยู่ในแผ่นดิน ต่างเล่าขานกันถึงพระปรีชาสามารถ พระเมตตากรุณา และพระกิริยาที่อ่อนโยน ละมุนละไม วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรที่บางเขนและทรงเยี่ยมชมกิจการของเกษตรกลางบางเขน ทรงรับชะลอมใส่ของที่ชาวสวนนำมาถวายพร้อมทั้งพระราชทานเงินก้นถุง เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปในหมู่ของชาวนาชาวสวนที่มาเรียงรายรับเสด็จสองข้างทางทอดพระเนตรการสาธิตวิธีทำนาด้วยความสนพระราชหฤทัย ทรงหว่านข้าวลงสู่ผืนแผ่นดินไทยเพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเจริญงอกงาม ผลิรวงออกเมล็ดขยายผลเลี้ยงชีวิตคนไทยสืบไป

ไม่มีใครคิดเลยว่าครั้งนั้นคือการเสด็จเยี่ยมราษฎรครั้งสุดท้าย

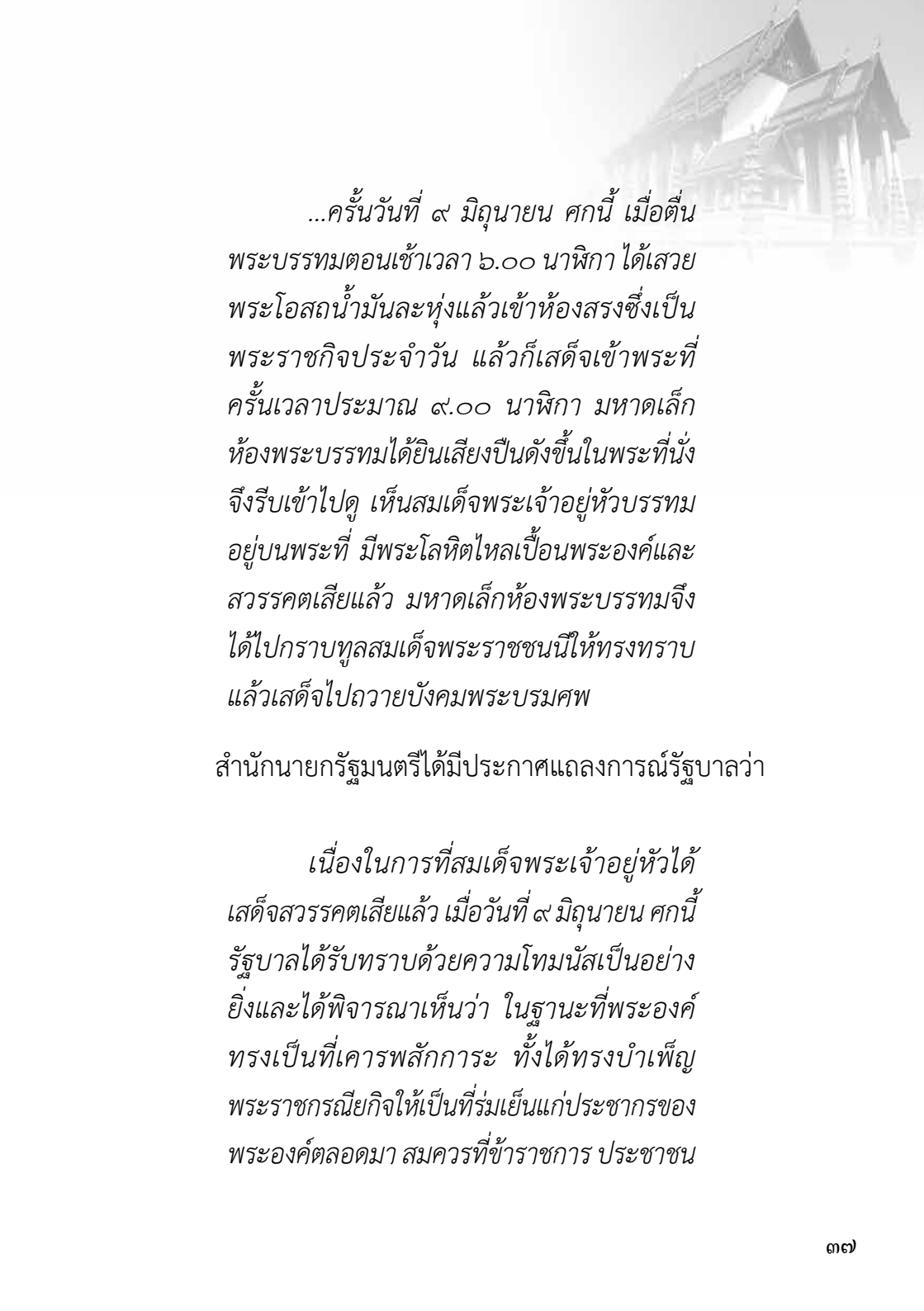
วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ทรงลงพระปรมาภิไธยตั้งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี

พระราชกรณียกิจสุดท้ายที่ทรงปฏิบัติในแผ่นดินไทย
วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ทรงหว่านข้าวลงสู่ผืนแผ่นดินไทยที่บางเขน

วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ วันนั้นอากาศมีหม่น
เมฆฝนคลุมเครือ ประมาณเก้าโมงเช้าเศษก็มีข้าวที่สะเทือนใจ
คนไทยทั้งแผ่นดิน นั่นคือข้าว “ในหลวงสวรรคต”

ประชาชนบอกข่าวกันด้วยใบหน้าโศกสลด หลายคน
หยิบผ้าเช็ดหน้าซับน้ำตาครั้งแล้วครั้งเล่า หลายคนสะอื้น และ
บางคนถึงกับร้องไห้โฮ ในขณะที่อีกหลายคนไม่ยอมเชื่อข่าวร้ายนั้น
บางคนถึงกับไปที่ประตูพระบรมมหาราชวังเพื่อจะถามใครก็ได้ให้
แน่ชัดด้วยความหวังที่รางเลือนว่า ข้าวร้ายนั้นอาจจะเป็นเพียงข้าวลือ
จนกระทั่งมีข่าวราชการของสำนักพระราชวังประกาศความตอนหนึ่งว่า

...ครั้นวันที่ ๙ มิถุนายน ศกนี้ เมื่อตื่น
พระบรรทมตอนเช้าเวลา ๖.๐๐ นาฬิกา ได้เสวย
พระโอสถน้ำมันละหุ่งแล้วเข้าห้องทรงซึ่งเป็น
พระราชกิจประจำวัน แล้วก็เสด็จเข้าพระที่
ครั้นเวลาประมาณ ๙.๐๐ นาฬิกา มหาเด็กลี
ห้องพระบรรทมได้ยินเสียงปี่ดังขึ้นในพระที่นั่ง
จึงรีบเข้าไปดู เห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรทม
อยู่บนพระที่ มีพระโลหิตไหลเปื้อนพระองค์และ
สวรรคตเสียแล้ว มหาเด็กลีห้องพระบรรทมจึง
ได้ไปกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีให้ทรงทราบ
แล้วเสด็จไปถวายบังคมพระบรมศพ

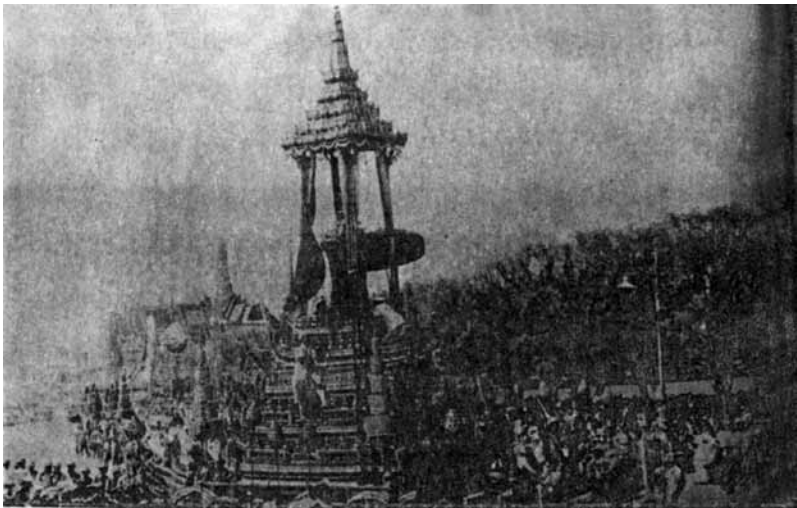
สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีประกาศแถลงการณ์รัฐบาลว่า

เนื่องในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
เสด็จสวรรคตเสียแล้ว เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ศกนี้
รัฐบาลได้รับทราบด้วยความโทมัสเป็นอย่าง
ยิ่ง และได้พิจารณาเห็นว่า ในฐานะที่พระองค์
ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ทั้งได้ทรงบำเพ็ญ
พระราชกรณียกิจให้เป็นที่ร่มเย็นแก่ประชาราษฎร
พระองค์ตลอดมา สมควรที่ข้าราชการ ประชาชน

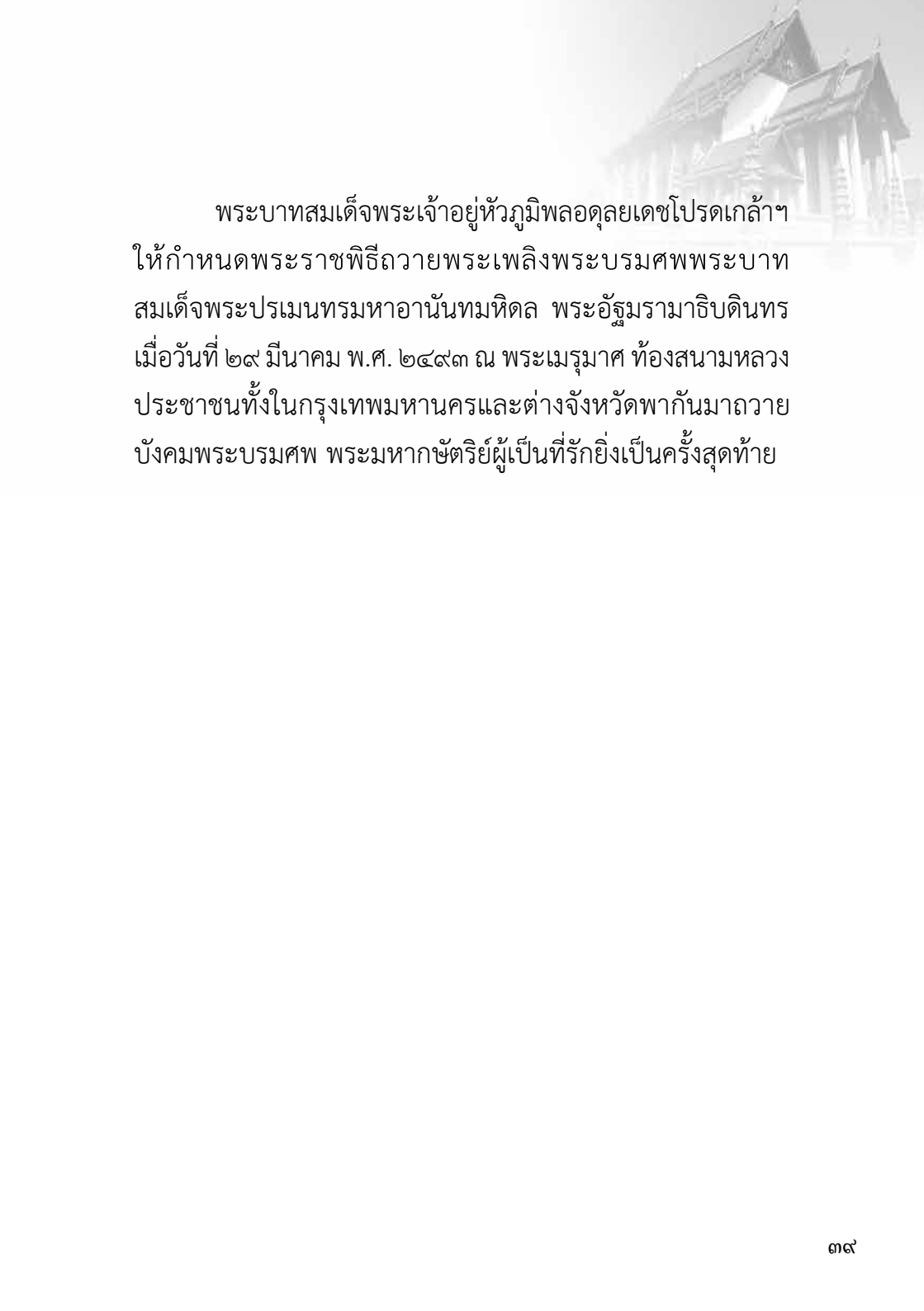
จะได้มีการไว้ทุกข์ถวายความจงรักภักดีทั่วกัน
ฉะนั้น จึงให้ไว้ทุกข์มีกำหนด ๑ ปี และให้ลด
ธงครึ่งเสาตามระเบียบนับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

เสื่อผ้าแพรพรรณหลากสีเปลี่ยนเป็นสีดำทั้งเมือง ในขณะที่
ที่หัวใจของทุกคนก็หม่นหมองด้วยความเศร้าโศก พระบรมศพ
ประดิษฐานบนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประชาชนพากันไปถวาย
บังคมเบื้องแน่น เสียงร่ำไห้คร่ำครวญมีอยู่เป็นเวลาแรมเดือน

ถวายพระเพลิงพระบรมศพ

การเคลื่อนพระบรมศพจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ไปยังพระเมรุมาศ
ท้องสนามหลวง เพื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชโปรดเกล้าฯ
ให้กำหนดพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาท
สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ พระเมรุมาศ ท้องสนามหลวง
ประชาชนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดพากันมาถวาย
บังคมพระบรมศพ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่รักยิ่งเป็นครั้งสุดท้าย

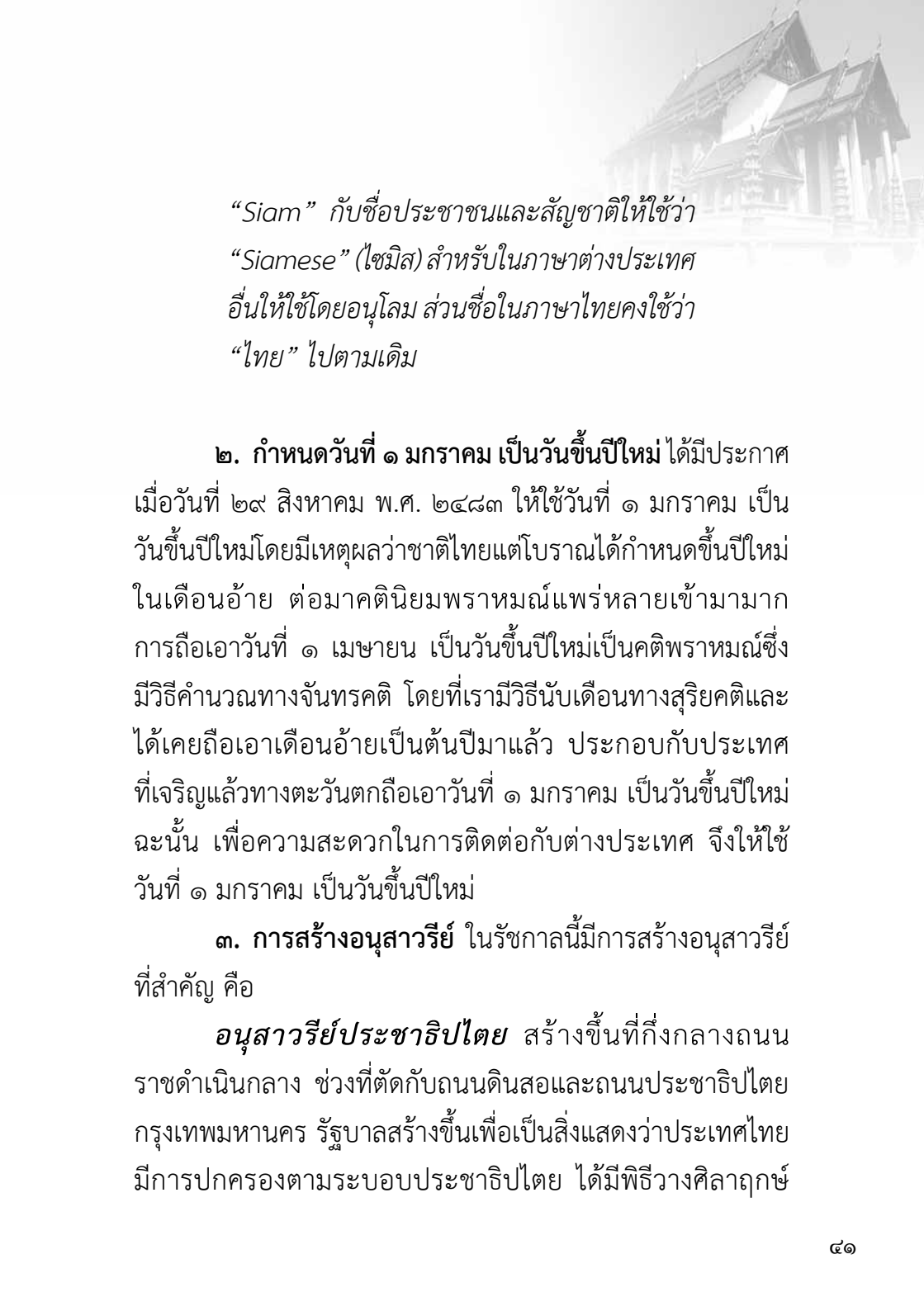

๕. เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัย

แม้ว่ารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลจะมีระยเวลาน้อย แต่ก็มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายประการ คือ

๑. คำว่า “ไทย” เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒ รัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อ “ประเทศสยาม” เป็น “ประเทศไทย” โดยมีเหตุผลว่า คำว่าประเทศสยามมักใช้ในวงราชการ และในวงของชาวต่างประเทศ ส่วนประชาชนคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยในชนบทไม่ค่อยใช้ คำว่า ประเทศสยาม แต่ใช้คำว่า ไทย อีกประการหนึ่งการขนานนามประเทศส่วนมากมักเรียกตามเชื้อชาติของคนเจ้าของประเทศนั้น คนไทยมีเชื้อชาติเป็นไทยจึงควรเรียกชื่อประเทศให้ตรงกับเชื้อชาติ ต่อมาเมื่อวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ รัฐบาลซึ่งมี นายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีประกาศเรื่อง “การใช้ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติ” ว่า

โดยที่ชื่อของประเทศของเราเป็นที่นิยมเรียกกันทางต่างประเทศว่า “Siam” (ไซแอม) จนแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันอย่างดีทั่วไปมาช้านานแล้ว ฉะนั้นจึงให้ชื่อประเทศในภาษาอังกฤษว่า

“Siam” กับชื่อประชาชนและสัญชาติให้ชื่อว่า
“Siamese” (ไซมิส) สำหรับในภาษาต่างประเทศ
อื่นให้ใช้โดยอนุโลม ส่วนชื่อในภาษาไทยคงใช้ว่า
“ไทย” ไปตามเดิม

๒. กำหนดวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ ได้มีประกาศ
เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ให้ใช้วันที่ ๑ มกราคม เป็น
วันขึ้นปีใหม่โดยมีเหตุผลว่าชาติไทยแต่โบราณได้กำหนดขึ้นปีใหม่
ในเดือนอ้าย ต่อมาคตินิยมพราหมณ์แพร่หลายเข้ามามาก
การถือเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่เป็นคติพราหมณ์ซึ่ง
มีวิธีคำนวณทางจันทรคติ โดยที่เรามีวิธีนับเดือนทางสุริยคติและ
ได้เคยถือเอาเดือนอ้ายเป็นต้นปีมาแล้ว ประกอบกับประเทศ
ที่เจริญแล้วทางตะวันตกถือเอาวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่
ฉะนั้น เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับต่างประเทศ จึงให้ใช้
วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่

๓. การสร้างอนุสาวรีย์ ในรัชกาลนี้มีการสร้างอนุสาวรีย์
ที่สำคัญ คือ

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย สร้างขึ้นที่กึ่งกลางถนน
ราชดำเนินกลาง ช่วงที่ตัดกับถนนดินสอและถนนประชาธิปไตย
กรุงเทพมหานคร รัฐบาลสร้างขึ้นเพื่อเป็นสิ่งแสดงว่าประเทศไทย
มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ และมีพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ลักษณะเด่นของอนุสาวรีย์นี้คือพานรัฐธรรมนูญ ตั้งอยู่บนกลางป้อมของอนุสาวรีย์ รอบอนุสาวรีย์มีปีก ๔ ด้าน

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สร้างขึ้น ณ บริเวณถนนพญาไทร่วมกับ ถนนราชวิถี กรุงเทพมหานคร เพื่อเชิดชูเกียรติ ทหาร ตำรวจและ พลเรือน ซึ่งได้สละชีพเพื่อชาติ มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ลักษณะเป็นรูปดาบปลายปืน ๕ แฉก ฐานเป็นรูปกลม และมีรูปหล่อทองแดง เป็นทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจสนาม และพลเรือน เดิมจารึกชื่อผู้เสียชีวิตในการรบ อินโดจีนจำนวน ๕๙ นาย ภายหลังได้จารึกชื่อทหารที่เสียชีวิต ในสงครามเกาหลีเพิ่มเติมอีก

อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

๔. สร้างสะพานข้ามแม่น้ำแควใหญ่ที่มีชื่อว่า “สะพานข้ามแม่น้ำแคว” และทางรถไฟสายมรณะ

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นซึ่งประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ได้ขอเดินทัพผ่านประเทศไทยในการทำสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และได้ยกพลขึ้นบกอย่างกะทันหันตามจังหวัดชายทะเลของไทย ประเทศไทยจำเป็นต้องยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศ ญี่ปุ่นได้สร้างทางรถไฟจากทางสายใต้ที่ชุมทางหนองปลาดุก จังหวัดราชบุรี ผ่านจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อต่อไปยังพม่า ใช้เป็นทางลำเลียงยุทธสัณหาระไปพม่าและอินเดีย

สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี

ในการสร้างทางรถไฟ ญี่ปุ่นได้เกณฑ์เชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตร และว่าจ้างกรรมกรสร้างอย่างเร่งด่วน แต่เนื่องจากทางรถไฟจะต้อง ผ่านเทือกเขาและป่าทึบ อากาศร้อนจัดในเวลากลางวันและหนาว เย็นมากเวลากลางคืน ทั้งมีไข้ป่ามาลาเรียชุกชุม เชลยศึกและกรรมกร ขาดแคลนอาหารและยา จึงเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมากทุกวัน ทางรถไฟสายนี้จึงถูกขนานนามว่า “ทางรถไฟสายมรณะ”

การสร้างทางรถไฟผ่านลำน้ำแควใหญ่ได้มีการสร้าง สะพานที่มีชื่อว่า “สะพานข้ามแม่น้ำแคว” สะพานนี้สร้างเสร็จ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๖ และได้มีพิธีเปิดทางรถไฟสายมรณะ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม รัฐบาล ไทยได้ซื้อทางรถไฟจากฝ่ายสัมพันธมิตร

ปัจจุบัน สะพานข้ามแม่น้ำแควและทางรถไฟสายมรณะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่ง

๖. เฉลิมพระเกียรติคุณ

ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย

โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักและเคารพของเอกราชชนได้ดวงเสด็จสวรรคตเสียก่อนได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามราชประเพณี ถ้าหากวิโยคทุกข์อันมีมาแต่เหตุแห่งการสวรรคตนี้มีได้เกิดขึ้น ก็คงจะได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโอกาสอันควรเพราะทางราชการได้ดำริตระเตรียมเรื่องนี้ไว้แล้ว

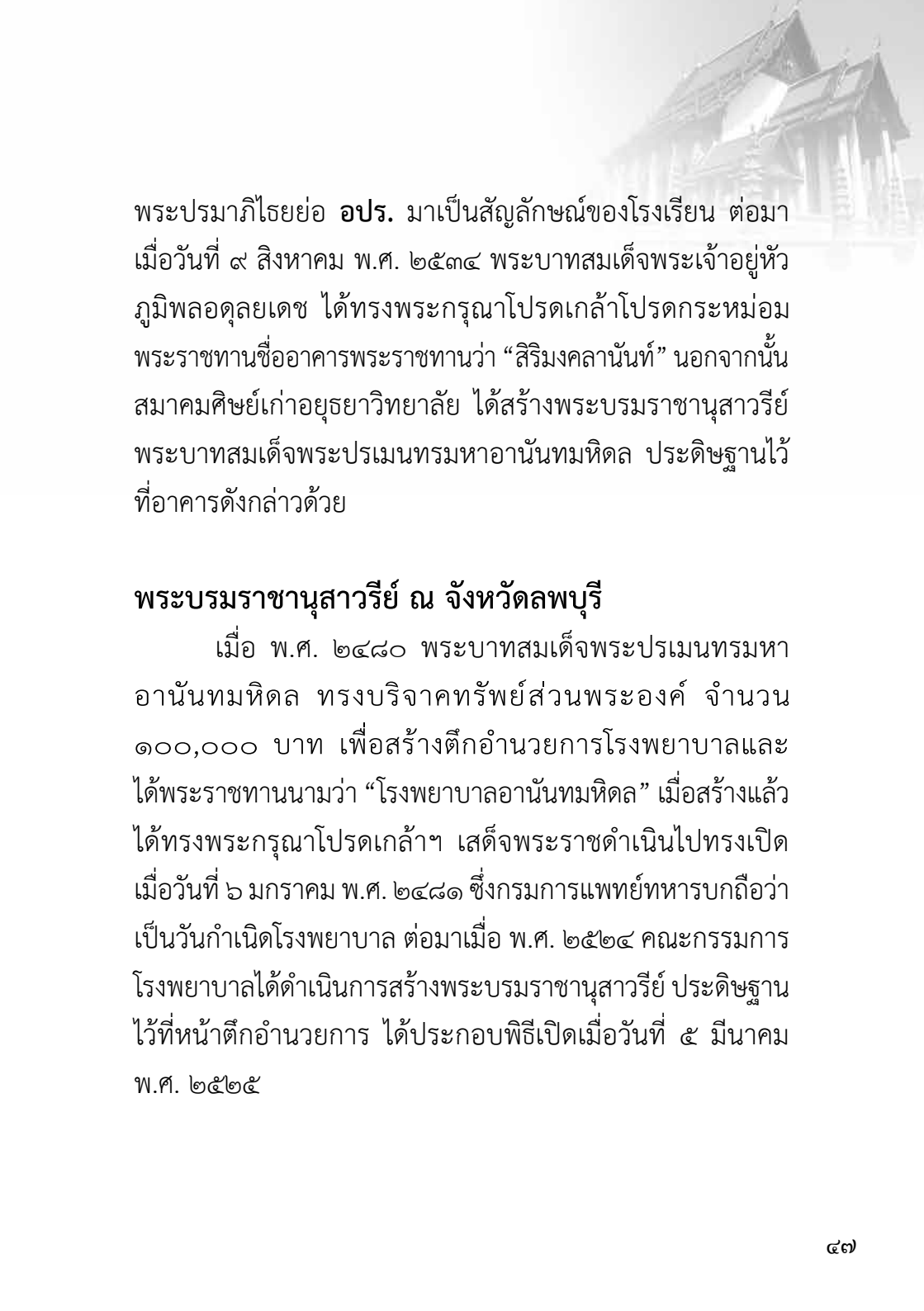
ถึงแม้โอกาสที่จะได้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกต้องสูญสิ้นด้วยเหตุอันเต็มไปด้วยความเศร้าสลด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำริว่ายังมีการบางอย่างซึ่งพอจะปฏิบัติสนองพระเดชพระคุณให้เป็นการเฉลิมพระบรมชัตติยราชอิสริยยศสมพระเกียรติได้ เช่น “การเฉลิมพระปรมาภิไธย” เป็นต้น ซึ่งตามโบราณราชประเพณีได้เคยมีมาแล้ว คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้เชิญกระแสพระราชปรารภปรึกษาคณะรัฐมนตรีซึ่งได้ลงมติเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์ว่า ควรจะดำเนินการตามนัยแห่งกระแสพระราชปรารภนั้น จึงให้ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม

พ.ศ. ๒๔๘๙ เสด็จประพาสภูมิลำเนาเดิมพระเจ้ายอฮันนัมมิตลว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดุลยเดช วิมลรามาริบัติ จักรีนฤพดินทร สยามินทราริราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” และให้เจ้าพนักงานพระราชพิธีจัดคนพภูฏเศวตฉัตร กางกั้นถวายสืบไป

ครั้นถึงวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ในวโรกาสพระราชพิธีฉลองทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้ายอฮันนัมมิตลอุดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จประพาสภูมิลำเนาเดิมพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเป็นพระประมาภิไธยอันวิเศษตามแบบแผนโบราณราชประเพณี โดยให้ขานพระประมาภิไธยอย่างสังเขปว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร”

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สืบเนื่องจาก พ.ศ. ๒๔๘๑ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท สร้างอาคารเรียน ๒ ชั้น ๑ หลัง หอประชุม ๑ หลัง โรงอาหาร ๑ หลัง บ้านพักครู ๒๐ หลัง ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนได้เรียกชื่ออาคารเรียนว่า “อาคารพระราชทาน” และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ โรงเรียนได้ขอพระราชทานอัญเชิญ

พระปรมาภิไธยย่อ **อปร.** มาเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน ต่อมา เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานชื่ออาคารพระราชทานว่า “สิริมงคลานันท์” นอกจากนั้น สมาคมศิษย์เก่าอยุธยาวิทยาลัย ได้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ประดิษฐานไว้ ที่อาคารดังกล่าวด้วย

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ จังหวัดลพบุรี

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล ทรงบริจาคทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างตึกอำนวยการโรงพยาบาลและ ได้พระราชทานนามว่า “โรงพยาบาลอานันทมหิดล” เมื่อสร้างแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งกรมการแพทย์ทหารบกถือว่าเป็นวันกำเนิดโรงพยาบาล ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะกรรมการ โรงพยาบาลได้ดำเนินการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ ประดิษฐาน ไว้ที่หน้าตึกอำนวยการ ได้ประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ สวนหลวงพระราม ๘

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ จากการก่อสร้างสะพานพระราม ๘ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ตามโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรภายในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ให้ระบายจากฝั่งพระนครสู่ฝั่งธนบุรีได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น และเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีบรรยากาศและทิวทัศน์งดงาม สามารถมองเห็นสิ่งก่อสร้างสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามได้หลายแห่ง เช่น ป้อมพระสุเมรุ วังบางขุนพรหม สะพานพระปิ่นเกล้า กรุงเทพมหานครจึงได้ร่วมกับกรมศิลปากรสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล สูงขนาด ๓ เท่าของพระองค์จริง คือ ประมาณ ๕.๔ เมตร ประดิษฐานบนแท่นที่ความสูงระดับเดียวกับราวสะพาน ภายใต้พระบรมราชานุสาวรีย์จัดให้เป็นอาคารเฉลิมพระเกียรติ มีห้องรวบรวมพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจเข้าไปศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์ ได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “สวนหลวงพระราม ๘” เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ และเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา

อานันทมหิตล พระอัฐมรามาธิบดินทร และสวนหลวงพระราม ๘
อย่างเป็นทางการ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
อานันทมหิตล ยังได้ปรากฏอยู่ในสถานที่สำคัญ ๆ ของสถาบันการ
ศึกษาอีกหลายแห่ง อาทิ

ณ โรงเรียนเทพศิรินทร์ อันเป็นสถานที่ทรงศึกษาเมื่อยัง
ทรงพระเยาว์

ณ บริเวณลานพระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม

ณ อาคารอานันทมหิตล คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

พระบรมราชานุสาวรีย์
ณ โรงเรียนเทพศิรินทร์

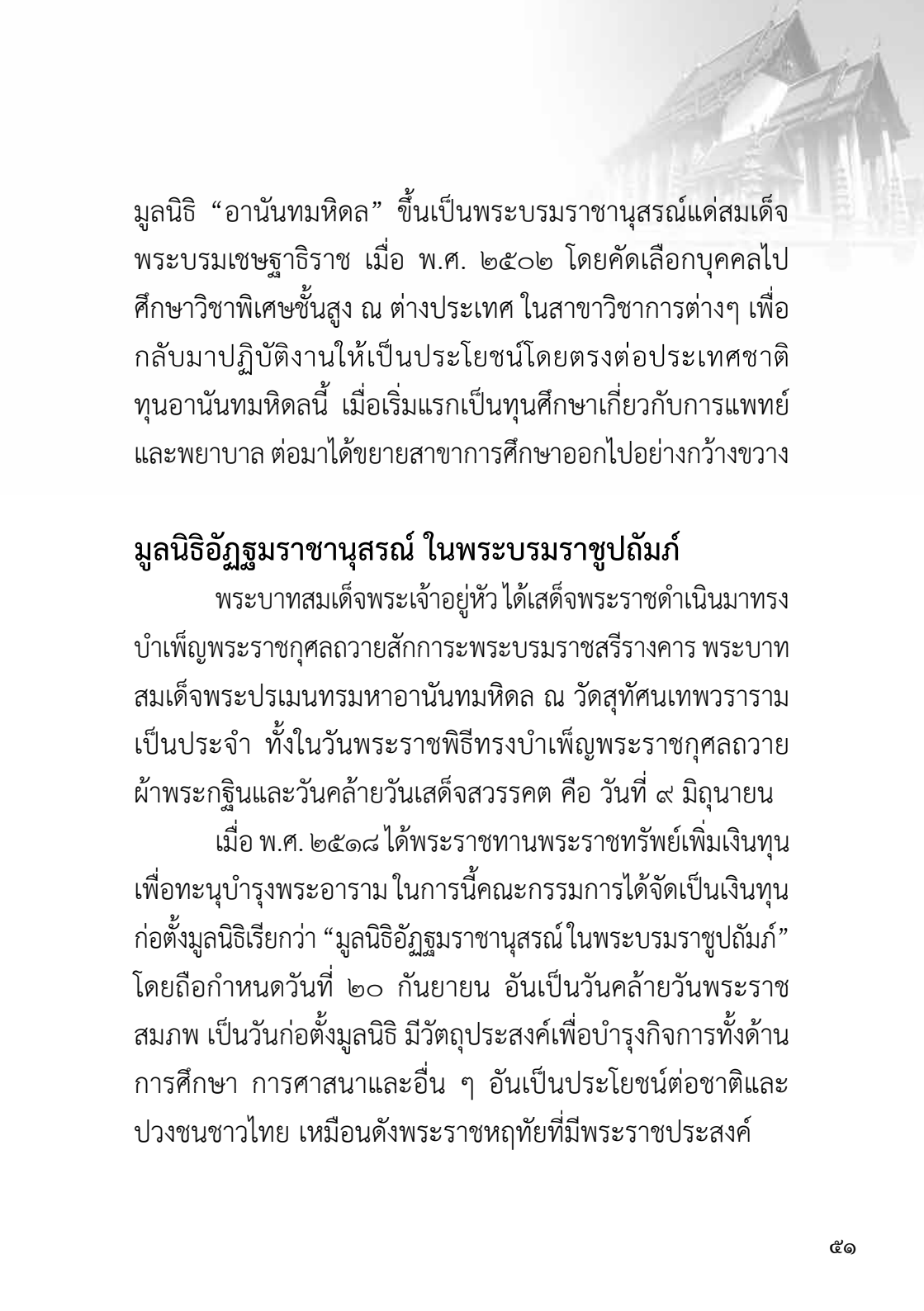

พระบรมราชานุสาวรีย์
ณ วัดสุทัศนเทพวราราม

พระบรมราชานุสรณ์ “ทูนานันทมหิตล”

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ยังทรงพระชนม์ชีพ ทรงตั้งพระราชหฤทัยจะทำนุบำรุงปกครอง บ้านเมืองให้มีความเจริญทัดเทียมกับเมืองในยุโรปที่ทรงศึกษาอยู่ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประเทศไทย และทอดพระเนตร เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท ทำให้ ทรงเห็นว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างที่จะต้องพัฒนาและช่วยเหลือ ให้คนไทยมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงเจริญ ไว้นับแต่ตั้งต้นแล้วเป็นส่วนหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระอนุชาธิราช ผู้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อมา ได้ทรงอนุสรณ์คำนึงถึง จึงได้เสนอพระบรมราชประสงค์ ก่อตั้ง

มูลนิธิ “อานันทมหิดล” ขึ้นเป็นพระบรมราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยคัดเลือกบุคคลไปศึกษาวิชาพิเศษชั้นสูง ณ ต่างประเทศ ในสาขาวิชาการต่างๆ เพื่อกลับมาปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประเทศชาติ ทุนอานันทมหิดลนี้ เมื่อเริ่มแรกเป็นทุนศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์และพยาบาล ต่อมาได้ขยายสาขาการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง

มูลนิธิอัฐมราชานุสรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายสักการะพระบรมราชสรีรางคาร พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ณ วัดสุทัศน์เทพวรารามเป็นประจำ ทั้งในวันพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินและวันคล้ายวันเสด็จสวรรคต คือ วันที่ ๙ มิถุนายน

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพิ่มเงินทุนเพื่อทะนุบำรุงพระอาราม ในการนี้คณะกรรมการได้จัดเป็นเงินทุนก่อตั้งมูลนิธิเรียกว่า “มูลนิธิอัฐมราชานุสรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์” โดยถือกำหนดวันที่ ๒๐ กันยายน อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพ เป็นวันก่อตั้งมูลนิธิ มีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงกิจการทั้งด้านการศึกษา การศาสนาและอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชาติและปวงชนชาวไทย เหมือนดังพระราชหฤทัยที่มีพระราชประสงค์

วันเยาวชนแห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๘ กำหนดให้วันที่ ๒๐ กันยายนของทุกปีเป็น “วันเยาวชนแห่งชาติ” เนื่องจากเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๖ และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ซึ่งทั้งสองพระองค์ได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติขณะยังทรงพระเยาว์ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ในขณะที่มีพระชนมายุ ๑๕ พรรษา และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์ขณะมีพระชนมายุ ๙ พรรษา

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือวิชาประวัติศาสตร์ ชุด “พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล” เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล” ระดับประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย
เรื่อง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ระดับประถมศึกษา
ผู้เรียบเรียง

นางสาววนิดา สถิตานนท์

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการพัฒนาหลักสูตร
พลโทอุสุกร สาครนาวิน	อดีตผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย
นายสุรชัย จิตภักดีบัณฑิต	สมาชิกสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
นางสาววิณา อัครธรรม	อดีตที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้
นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาลี	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ประธาน

นางสุกัญญา งามบรรจง ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กรรมการ

นางสายไหม จบกลศึก	รองศาสตราจารย์มัลลิกา ตันชนันท์	นายประยงค์ อนันท์วงศ์
นางระวีวรรณ ภาคพรต	นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	นางปราณี ปราบริปู
นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง	นางสาวเยาวลักษณ์ เตียรณบรรจง	นางสาวเกื้อกมล นิยม
นางศรีปัญญา พงศ์สุวรรณ	นางสุคนธ์ ศิริวงศ์วัฒน์	นายเชเมม แก้วคล้าย
ว่าที่พันตรีนภดล เจนอักษร	รองศาสตราจารย์กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์	นายประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์
นายชัยฤทธิ์ ศรีโรจน์ฤทธิ์	นายเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
	นางสาวอรอร ฤทธิ์กลาง	นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนตี
	นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์	

ผู้ตรวจชั้นสุดท้าย

นางสายไหม จบกลศึก	นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง	นางปราณี ปราบริปู
-------------------	---------------------------	-------------------

บรรณาธิการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ	นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนตี
-------------------------	------------------------

ออกแบบและถ่ายภาพประกอบ

นายพินิจ สุขะสันต์	ฝ่ายศิลป์ องค์การคำของ สกสค.
--------------------	------------------------------